

אירוע י3 - השימוש בירי צלפים בנצרת ביום 3.10.00

רקע

1. ביום 3.10.00, בשעות הצהריים המוקדמות, הגיע כוח ימ"מ לתחנת המשטרה בנצרת, על מנת לאבטח את כוחות המשטרה שפעלו במקום. סגן ניצב שמואל מרמלשטיין, פיקד באותו יום על כוחות המשטרה בגזרת העיר נצרת. בעת האירועים, שהתרחשו בחודש אוקטובר שנת 2000, היה סגן ניצב מרמלשטיין מפקד תחנת עפולה. ביומיים שקדמו ליום 3.10.00 פיקד סגן ניצב מרמלשטיין על כוחות משטרה שפעלו בגזרות כפר כנא וטורעאן. הוא נקרא על ידי מפקד המרחב לקראת יום 3.10.00 לפקד על גזרת נצרת באותו יום, לאחר שממלא מקום מפקד התחנה, דני הקר, לא תפקד ברמה שהשביעה את רצון מפקד המרחב ביומיים הקודמים. סגן ניצב מרמלשטיין הוא קצין ותיק ששימש בעבר מפקד תחנת נצרת במשך ארבע שנים, ויצא לו מוניטין של מפקד שקול ומנוסה, ובשל כך הובא ביום 3.10.00 לנצרת.

2. החשש הממשי באותו יום היה מניסיון של מתפרעים לכבוש את תחנת המשטרה ולשרוף אותה. כמו כן בצהריי היום היתה אמורה להתקיים בעיר נצרת הלווייתו של המנוח איאד לואבנה, תושב המקום שנהרג באירועי יום 2.10.00, כאשר על פי מידע מודיעיני, אחיו של המנוח ינסה לבצע ירי באש חיה לכיוון שוטרים.

סמוך להגעת כוח הימ"מ לנצרת, מוקמו שני צלפים שהיו בכוח, על גג בניין קופת החולים, אשר סמוך לתחנת המשטרה. מהראיות עולה, כי גג זה היווה נקודה ממנה ניתן היה לתצפת על כל מה שקורה מסביב לתחנת המשטרה, ומשום כך מוקמו עליו הצלפים.

3. מדיניות המשטרה באותו יום היתה להימנע מחיכוך ומשליחת אנשיה לרחובות העיר או לכיכר המעיין הסמוכה לתחנה, ולהתרכז בהגנה על תחנת המשטרה. עד שעות לפני הצהריים התרחשו בנצרת מספר אירועים שכללו הבערת צמיגים, זריקות אבנים ובקבוקים והתגודדויות, אך אירועים אלה לא הפכו לעימותים או להפרות סדר המוניות. לאחר שהסתיימה ההלוויה החלה התגודדות, בה נטלו חלק גם רעולי פנים. לעבר השוטרים נזרקו אבנים ובקבוקי תבערה, ובעזרת קלעים מאולתרים נורו גולות מתכת אל השוטרים, וכן הוצתה חנות ברחוב. גם אל צלפי הימ"מ והשוטרים שהיו איתם על הגג נזרקו אבנים וגולות מתכת.

הצלפים דיווחו למפקדם, כי הם והשוטרים האחרים שאיתם, נמצאים בסכנת חיים על הגג בו הוצבו, וכי אין הם מוגנים באמצעי מיגון כלשהם, וביקשו אישור לירות על מנת לנטרל את אלה שסיכנו אותם. לאחר כחצי שעה התקבל האישור, ואחד הצלפים ירה בין שתיים לשלוש יריות.

4. באותו יום הגיע לבית חולים בנצרת אדם פגוע ירי ברגל בשם רוקא פאהום. קיימת אפשרות, נוכח מיקום הפציעה וטיבה, כי הוא נפגע מירי של צלף.

5. הוועדה קבעה שסני"צ מרמלשטיין אישר לצלפים לירות למרות שלא היתה סכנת חיים, והמליצה שמח"ש תחקור את הנושא. טענתו של סני"צ מרמלשטיין היא כי לא אישר את הירי הנ"ל.

6. חוות הדעת תתמקד בשתי שאלות: **האחת**, האם יש ראיות מספיקות להוכיח במשפט פלילי כי סני"צ מרמלשטיין אישר לצלפים לירות; **והשניה**, האם היתה סכנת חיים ממשית, שהצדיקה את הירי.

העובדות

7. ביום 3.10.00, בשעה 06:30, הגיע למטה המחוז הצפוני כוח ימ"מ שכלל שני צוותים. מפקד הכוח היה ג', ובכוח היו שני צלפים. בסביבות השעה 11:30 התבקשו אנשי הכוח להגיע לתחנת נצרת ולהצטרף לכוחות המשטרה שכבר היו בתחנה¹.

בהמשך הגיע הכוח לתחנת המשטרה בעיר נצרת. סמוך לשעה 12:00², ג' ושני הצלפים יצאו מהתחנה עם קצין משטרה מקומי, שהוביל אותם לגג, עליו היו אמורים הצלפים להתמקם. מדובר בגג של מבנה סמוך לתחנה, אשר ממנו בוצע ירי הצלפים של הימ"מ גם ביום הקודם. על גג המבנה היה כוח קטן נוסף של משמר הגבול, שתפקידו היה לאבטח את הצלפים. לאחר התמקמות הצלפים, עזב ג' את המקום ושב אל התחנה, שם שהה עם שאר הלוחמים של צוות הימ"מ.

8. מהראיות עולה, כי מטרת מיקום הצלפים על הגג היתה בעיקרה תצפית ואיסוף מודיעין על המתרחש ברחובות: האם ישנם מתפרעים שמנסים להתקרב לתחנת המשטרה ולסכן אותה, האם ישנם מתפרעים שמסכנים את כוחות המשטרה בשטח וכד'³. ג' הגדיר לשני הצלפים גבולות גזרה שונים על הגג⁴: המכונה נ.ל. פנה לרחוב הבנקים והמכונה ע.ש. פנה לרחוב פאולוס⁵.

מהראיות לא ברור מי נתן לכוח הימ"מ וביניהם הצלפים, הוראות פתיחה באש באותו יום, אם בכלל. המכונה ג' העיד, כי את הנחיות הפתיחה באש קיבל כוח הימ"מ ובתוכם הצלפים

¹ המכונה ג', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

² המכונה ע.ש., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

³ המכונה ג', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

⁴ המכונה ג', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

⁵ המכונה ע.ש., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

אנשים אחרים בהם פחד לפגוע, ולכן המתין להזדמנות לפגוע בו מבלי לסכן אחרים¹⁴. נ' ל' התקשה לשחזר את מספר הכדורים המדויק שירה. על פי עדותו, הוא לא ראה אם הירי שביצע פגע במטרתו¹⁵. הוא הוסיף, כי המרחק בינו לבין האדם אליו כיוון היה 50 מטר. על פי הדו"ח שכתב ג' לאחר האירוע, בוצע הירי בסביבות השעה 15:00¹⁶. שני הצלפים העידו כי זה הירי היחיד שנעשה על ידם באותו יום.

ג' העיד, כי הצלפים ביקשו ממנו אישור ירי לגבי שני מתפרעים באופן ספציפי, אשר ידו את הגולות באמצעות רוגטקות, והוא ביקש מסנ"צ מרמלשטיין את אישור הירי בהזדמנות אחת¹⁷.

11. באותו יום הגיע לבית חולים בנצרת אדם פגוע ירי ברגל בשם רוקא פאהום. מדברי עד זה בעדותו עלה שהוא נפגע בהיותו במקום המרוחק כ-125 מטר מן הגג עליו ניצבו הצלפים. לטענתו, הוא נפגע בעת שעבר במקום במקרה והיה בדרכו למוסד, בו התכוון לתקן את רכבו של דודו¹⁸. הצלף שירה העיד כאמור, כי הוא ירה באדם שהיה במרחק של כ-50 מ' ממנו, מכיוון שהלה סיכן אותו. המחלקה לחקירות שוטרים זימנה את רוקא פאהום לחקירה, שכן רצתה לנסות ולברר את נסיבות פגיעתו, נוכח אי ההתאמה הלכאורית בין גרסתו לגרסת הצלף. אלא שרוקא פאהום סרב לשתף עמם פעולה ולא הגיע לחקירה. בגין סתירות אלה, וכן בגין טעמים אחרים שיפורטו בהמשך, מסקנתנו היא, כי אין ראיות מספיקות להוכחת הקשר הסיבתי בין פציעתו של פאהום לבין הירי של הצלף.

עמדת הוועדה לגבי סנ"צ מרמלשטיין

12. באזהרה שנשלחה לסנ"צ מרמלשטיין יוחס לו, כי:

"בהיותו מפקד בפועל של תחנת נצרת של משטרת ישראל, ביום 3.10.00, היה אחראי להצבת ולירי צלפים בנצרת בניגוד להוראות ולנהלים, בהיבטים אלה:

א. היה אחראי, בהיותו מפקד תחנה, להחלטה על הצבת הצלפים ותדריכום, אף שעל פי הנהלים וההוראות הדרג המוסמך לעשות כן הוא דרג של מפקד מרחב לפחות.

ב. נתן לצלפים אישור מראש לירות על פי הנחיות כלליות שנתן להם, בלא שדאג להנחותם כי כל ירי וירי יאושר מראש על ידו. בפועל, בוצע הירי ללא אישור כזה.

ג. נתן לצלפים הנחיות לירות אש חיה גם במצבים שאינם של סכנת חיים, בניגוד לנהלים ולהוראות של המשטרה בנוגע לפתיחה באש חיה.

ד. לא דאג לקבל דיווח מסודר בזמן אמת על כל ירי וירי, ואף לא עם סיום הירי באותו יום, ורק בדיעבד קיבל דיווח על ירי הצלפים באותו יום."

¹⁴ המכונה נ.ל., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

¹⁵ המכונה נ.ל., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

¹⁶ המכונה ג', עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

¹⁷ המכונה ג', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01, וכן עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

¹⁸ רוקא פאהום, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

13. בדו"ח הסופי הגיעה הוועדה למסקנה כי אין מקום לביקורת כלפי סנ"צ מרמלשטיין, לפיה לא היה מוסמך לאשר ירי של צלפים באירוע זה. בנוסף ציינה הוועדה, כי לאחר בחינת כלל הראיות הגיעה למסקנה, כי לא הונחה תשתית עובדתית המבססת את הטענה, לפיה נתן סנ"צ מרמלשטיין לצלפים אישור מראש לירות על פי הנחיות כלליות, בלא שדאג להנחותם כי כל ירי טעון אישור מראש על ידו. זאת משום שמן הראיות עלה, כי סנ"צ מרמלשטיין הורה במפורש, כי כל פעולה של הצלפים טעונה אישור מוקדם שלו. בפועל, קיבלו הצלפים אישור לירי בהזדמנות אחת, אך ירו לפחות פעמיים, ויתכן שאף שלוש פעמים.

14. לפיכך, על-פי מסקנת הוועדה, לא הוכחו העובדות שביסוד פסקאות א' ו-ב' של האזהרה. מאחר שבחינת הצוות הביאה למסקנה דומה, לא נמצא מקום להרחיב את הדיבור בהקשר זה במסגרת חוות הדעת.

15. בהמלצתה בנוגע לסנ"צ מרמלשטיין ציינה הוועדה, כי:

"סגן ניצב מרמלשטיין הרשים את הוועדה כקצין מנוסה, שקול ורציני. תפקודו באירועים קשים במהלך אירועי אוקטובר היה, במרבית המקרים, ללא דופי ואף ראוי לשבח. כך, בהתמודדות עם מתפרעים ביום 1.10.00 באזור צומת בית רימון ובצומת טורעאן, ובהצלחתו, בדרך כלל, למנוע עימותים אלימים עם מתפרעים. עם זאת, הכשל בהפעלת הצלפים היה בנסיבות העניין כשל מהותי, המצביע על תפיסה לקויה בהפעלת כוח משטרי נגד אזרחים. בשים לב לכך שמדובר בחריגה בודדת, ובמכלול העובדות שנפרשו בפנינו, אנו ממליצים על השהיית קידומו של סגן ניצב מרמלשטיין בדרגה או בתפקיד למשך שנה מיום מתן דין וחשבון זה".

למעשה, הועדה קבעה כי מרמלשטיין כשל בשניים: במתן אישור לצלפים לירות במצב בו אין סכנת חיים, ובמחדל שעניינו אי קבלת דיווח על הירי. מאחר שסוגיית אי הדיווח אינו נוגעת לדין הפלילי, היא לא נבחנה בחוות דעת זו.

16. חוות הדעת תתמקד באישור שניתן לצלפים לירות, שרק הוא עשוי לכאורה לבסס חשד לעבירה פלילית. למעשה, בחוות הדעת תבחנה שתי שאלות שונות: האחת, האם יש ראיות מספיקות ברמה הנדרשת במשפט פלילי, על מנת להוכיח שסנ"צ מרמלשטיין הוא שנתן אישור לצלפים לירות; והשנייה, האם נשקפה לצלפים ולשוטרים, שהיו עמם על הגג, סכנת חיים ממשית, שהצדיקה ירי של צלפים לעבר המתפרעים.

האם סנ"צ מרמלשטיין נתן אישור לצלפים לירות?

17. לטענתו של מרמלשטיין, הוא לא היה מודע להגעת הצלפים לתחנת המשטרה בנצרת, לא נטל חלק בתדרוך שניתן להם או בהצבתם על הגג הנזכר, לא ידע על הירי שביצעו וממילא לא

אשר ירי זה. במלים אחרות, סני"צ מרמלשטיין כופר בכל קשר לפעולות הצלפים, בין בדרך של ידיעה ובין בדרך של אישור הצבתם ותפקודם.

18. הראיה המרכזית עליה מסתמכות הן הוועדה והן מח"ש בקביעתן, כי סני"צ מרמלשטיין הוא שנתן את האישור לירות, היא עדותו של המכונה ג', מפקד כוח הימ"מ. כך כותבת הוועדה:

"ג', מפקד כוח הימ"מ בנצרת באותו יום זיהה את סגן ניצב מרמלשטיין, כמי שבפניו התייצב באותו יום בתחנת המשטרה, וזיהה עצמו בפניו כמפקד של כוח צלפים של הימ"מ. בהודעתו ציין ג', כי בא בדברים עם מפקד התחנה. אין חולק, כי מפקד התחנה ביום 3.10.00 היה סגן ניצב מרמלשטיין¹⁹. זאת ועוד. ממכלול העדויות עולה באורח חד-משמעי, כי סגן ניצב מרמלשטיין הטיל את מרותו ואת סמכותו במקום במהירות ובתקיפות, ולא נוצרו כל אי-ודאות או אי-בהירות ביחס לזהותו של הגורם הבכיר, המוסמך והאחראי במקום. אם לא די בכך, מציין ג' בהודעתו, כי למיטב זכרונו, מפקד התחנה עימו שוחח היה בדרגת סגן ניצב וחבש כיפה. מאפיינים אלה תואמים את סגן ניצב מרמלשטיין ומחזקים את המסקנה המסתברת, כי מי שהציג את עצמו בפני ג' כמפקד התחנה, היה מי שבפועל שימש בתפקיד זה באותו יום, הוא סגן ניצב מרמלשטיין.

לכך יש להוסיף, כי על רקע הכחשתו של מרמלשטיין כי ידע על פעולת כוח הצלפים ביום 3.10.00 בנצרת, נערך מסדר זיהוי תמונות שבו התבקש ג' להצביע על תמונתו של הקצין, שלדבריו איתו הוא דיבר בשער תחנת נצרת. בפני ג' הוצגו שמונה תמונות של קצינים מן המחוז הצפוני, ובהן תמונתו של מרמלשטיין. ג' זיהה את תמונתו של מרמלשטיין כקצין עימו דיבר בשער של תחנת המשטרה בנצרת ביום 3.10.00. בהתחשב בכך שג' אינו שייך למחוז הצפוני, והיכרותו היחידה עם סגן ניצב מרמלשטיין היא מאירועי אותו יום, יש לזיהוי זה משקל רב. אליו מצטרף גם עימות שנערך לאחר הזיהוי בין סגן ניצב מרמלשטיין לבין ג', בו חזר ג' וטען בפני מרמלשטיין כי השניים נפגשו בתחנת המשטרה בנצרת ביום 3.10.00 ודיברו זה עם זה.

בהצטרף הזיהוי לפרטים שנמסרו בהודעתו של ג', ולנסיבות העניין, בהן אין זה סביר כי אדם אחר הציג עצמו בפני ג' כמפקד התחנה, הרי שאנו קובעים כממצא, כי ג' אכן נפגש עם סגן ניצב מרמלשטיין ביום 3.10.00 והציג עצמו כמפקד כוח הצלפים שהגיע לתחנה. אנו דוחים את גרסתו של סגן ניצב מרמלשטיין בנקודה זו."

מדו"ח הוועדה ניתן ללמוד, כי חבריה למדים על אחריותו של סני"צ מרמלשטיין למתן הוראת הירי לצלפים מהמפגש הקצר שהיה בינו לבין מפקד הימ"מ, טרם הצבת הצלפים על הגג, ומכך שלטענת המכונה ג', האדם לו קרא בקשר על מנת לקבל אישור לירי הוא סני"צ מרמלשטיין. אנו מוצאים לנכון להדגיש כבר בשלב זה, כי סני"צ מרמלשטיין לא היה מפקד תחנת נצרת באותו יום, אלא מפקד הגזרה. דני הקר, סגן מפקד תחנת נצרת, המשיך לשמש

¹⁹ נראה כי קביעה זו אינה מתיישבת עם העובדה שמחומר הראיות עולה כי סני"צ מרמלשטיין היה מפקד הגזרה באותו יום, ואילו מפקד התחנה היה דני הקר, ר' התייחסות לכך בהמשך.

כמפקד התחנה בפועל²⁰, ולפיכך, קביעת הוועדה, לפיה "אין חולק כי מפקד התחנה ביום 3.10.00 היה סנ"צ מרמלשטיין", אינה עולה בקנה אחד עם חומר הראיות.

בחינת הראיות

המפגש בין מפקד הימ"מ לסנ"צ מרמלשטיין

19. כאמור לעיל, מעדותו של המכונה ג' עולה, כי לאחר הגעת כוח הימ"מ לתחנת נצרת, ניגש ג' לדבר עם מפקד התחנה, על מנת לעדכן אותו בנוכחותם. סנ"צ מרמלשטיין טוען שאינו זוכר מפגש זה. בשל חשיבות הדברים, מצאנו לנכון לצטט את דבריו של ג' מעדויותיו השונות:

בפני אוספי החומר:

"... אנחנו מגיעים לתחנה. מתארגנים על הציוד שלנו. הצלפים מתארגנים על הציוד. הצלפים הם ע'. ש' ונ'.ל'. בשלב ראשון אני מדבר עם לוצקי שהוא מפקד התחנה, כך אני הבנתי. כשאתה אומר לי שמפקד התחנה באותו יום היה מרמלשטיין, אני חושב שזה היה מפקד התחנה. אני לא יודע למה כתבתי בדו"ח לוצקי. ככל שאני זוכר, דרגתו של מי שפיקד את התחנה היתה סגן ניצב. אני גם חושב שהיתה לו כיפה.

למרמלשטיין אין הרבה זמן בשבילי. בדיוק מגיע באותו יום לתחנה אהרונשקי. הוא טרוד בטקס הקבלה. אמרתי לו שחשוב לי קודם כל למקם את הצלפים. יש לנו נוהל של מיקום צלפים. הם נותנים לנו שליטה מבחינת מודיעין על מה שקורה ברחוב. גם מרמלשטיין עצמו, אם זכרוננו אינו מטעה אותי, רצה בהם לצורך מודיעין או לצורך טיפול במקרים חריגים או קשים.

אני לא בטוח בקטע של הרצון שלו, אני בטוח בקטע של הרצון שלי במיקום הצלפים. מבחינתי, בלי צלפים אני כמו עיוור. ההגדרה של צלפים מבחינת התפקוד היא של מתן פיתרון לירי בטווח ארוך בעיקר, והם מנוסים בנושא של דיווחים ותצפית. הם מנוסים בזה יותר מן הלוחם הרגיל. הפונקציה של תצפית ומודיעין היא חלק מן הפונקציה של הצלפים ביחידה.

מפקד התחנה, מרמלשטיין, ואני חוברים לכוח מג"ב שמצטרף אליי למקרה של הפרות סדר. זה כוח שמחובר לכוח שלי. אנחנו אמורים לצאת ביחד. הם אמורים לתת פיתרון להפרות סדר "רגילות", זריקות אבנים, ואנחנו אמורים לתת פיתרון למקרים לא קונוונציונליים. אני לוקח את הצלפים, עם עוד שני לוחמים שלי, וארבעה שוטרי מג"ב, לכיוון נקודת מיקום צלפים שהוגדרה לי על ידי מרמלשטיין. זו היתה גם נקודה שצלפים שלנו שכבו בה יום לפני. היה בחור מן התחנה, לא זוכר אם היה קצין, שהדריך אותנו לנקודה ששם ידע ששכבו הצלפים שלנו יום לפני כן. אם אני לא טועה הצלפים מתמקמים בבית שעל המפה כתוב עליו המספר 16568, אם זכור לי נכון. אני הייתי עם

²⁰ ולדמן, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

הכוח בתוך התחנה עצמה. זה על מנת לאבטח, ואם יהיה צורך נוכל לצאת מיד החוצה ולהגיב..."

בפני הוועדה – שלב א'

ג': סליחה רק, לגבי המקרה הספציפי הזה שוב פעם, כשאני נפגשתי... אני מדבר עכשיו שירדנו למטה לתחנה וניגשתי למפקד תחנה, הוא ביקש ממני באופן... כמו שישבנו ודיברנו, הוא בקש ממני שכל דבר חריג שיש, יעבור דרכו. הדבר הזה בא ממנו זאת אומרת מפקד תחנה ולא דווקא דרך אלכס שיכול להיות שלא נגע בזה אלא נגע בתדריך כללי.

השופט תאודור אור: כך נהגתם, זה צריך לעבור דרכו?

ג': אמת, כך נהגנו.

השופט תאודור אור: כלומר, שכל אישור שהיה בנסיבות המקרה הזה עבר את מפקד התחנה?

ג': נכון.

השופט תאודור אור: אתה זוכר את שמו, מרמלשטיין, זה אומר לך משהו?

ג': כן, מרמלשטיין, פשוט בדו"ח טעיתי ורשמתי משהו אחר, אני לא יודע למה, אבל זה בסדר.

השופט תאודור אור: זה איש מהמחוז, אתה הזכרת שאיש מהמחוז.

ג': בסדר, אני לא יודע למה.

השופט תאודור אור: אבל על כל פנים זה היה מרמלשטיין.

ג': כן.

השופט תאודור אור: והוא היה מעורב... הוא ביקר אתכם, הוא היה גם במקום כדי להראות איפה ישבו הצלפים או ש...?

ג': לא, לא הוא אישית, היה איזה בחור, איזה קצין, אני לא זוכר גם אם זה היה מהיס"מ או מי שהגיע איתנו והראה לנו את המקום, שזה המקום שהצלפים יום לפני היו שם.

בפני הוועדה – שלב ב'

עו"ד ברזני: אני רוצה לשאול אותך כמה שאלות על המפגש עם מרמלשטיין...

ג': בבקשה.

עו"ד ברזני: תיארת את המפגש איתו כחפז מאוד.

ג': נכון.

עו"ד ברזני: מה זה? שניות, דקות?

ג': דקות... דקות... שתיים – שלוש דקות יכול להיות... שוב פעם, לא שהוא... שוב פעם, צריך להבין שהשתיים – שלוש דקות האלה, אפילו כמה שזה היה, זה הזמן שהוא לא... אני והוא יושבים בצורה שקטה או עומדים בצורה שקטה, אלא היו עוד הרבה דברים שנכנסו בין לבין, שזה פשוט... אין, זה לא שאתה יושב בצורה מרוכזת מול בן אדם...

עו"ד ברזני: איפה תפסת אותו?

ג': בשער. ליד השער.

עו"ד ברזני: באמצע האירועים, באמצע התדרוכים?

ג': כן, כן, בוודאי, היו שם תדרוכים, היו שמה אנשים והיה שמה...

עו"ד ברזני: הוא עסוק עם עשרות אנשים שם בתדרוכים?

ג': כן, בפירוש.

עו"ד ברזני: ואתה בא ומגיע אליו בצד, ואומר "סליחה, סליחה"?

ג': כן, כן. אני מייצג את עצמי בתור מפקד צוות ביחידה שצריך... אנחנו... שוב פעם,

צריך לפעול, אין פה הרבה זמן להתחיל לחפש... ללכת לפינה לצד, גם אף אחד לא ילך

איתך לפינה לצד, אתה צריך לעשות את הדברים ופשוט להתמקם כמה שיותר מהר.

עו"ד ברזני: אתה אומר: "מרמלשטיין באותם רגעים עסוק מאוד"...

ג': אמת.

עו"ד ברזני: אתה אמרת גם: "אין לו זמן בשבילנו".

ג': אמת. אין לו זמן להתמקד איתנו, הוא... יש הרבה דברים מסביב שהוא גם מתמקד

איתם. אמת.

עו"ד ברזני: אתה רואה שהוא טרוד באלף דברים מסביב?

ג': נכון.

...

עו"ד ברזני: אמירה כללית כמו: "לכאורה, לאור התקלות המבצעיות בהפעלה שלכם,

מבחינת מרמלשטיין במקום – לא הייתם קיימים. הוא לא זוכר שהייתי שם". למה

אתה מתכוון?

ג': אני עם מרמלשטיין... לעיניים של מרמלשטיין אני לא יכול להיכנס, אני אומר שוב

פעם, מבחינת המצב... שצריך להבין באותו רגע איך שהיה, היה שם המון אנשים...

מעבר לאירועים היה את ה... כבר ציינתי, היה שם ביקור של ה... מי שהיום מפכ"ל,

היה שם ביקור שהוא בא והיה צריך לרדת... כל רגע לרדת למטה ומרמלשטיין היה

עסוק גם ב... בהרבה דברים...

עו"ד ברזני: אתה אומר "אני לא יכול להיכנס לעיניים שלו"... יש אפשרות סבירה

שבאותם רגעים הוא לא הבין מי אתה? שהוא היה עסוק...

ג': לא... אני אומר... אני אמרתי לו בצורה ברורה, זאת אומרת לא אמרתי לו מהצד...

אמרתי לו: "תשמע" זה לא... ככה אנחנו לא עובדים. אמרתי לו: "תשמע, אני מפקד

צוות כאן, יש לי כאן צלפים, אני הולך למקם אותם"... והוא גם ענה לי... אם הוא לא

היה עונה לי, אז אתה אומר... אולי זה עוד נורמלי מה שאתה אומר, אבל הוא ענה לי...

אמר לי: "תשמע, כל דבר חריג שיש – אני מבקש שתעדכן אותי". בזה פחות או יותר

התמצה... אולי היו עוד דברים מסביב, אבל זה מה שאני זוכר.

עו"ד ברזני: אתה... מה שענית עכשיו זה משפט אחד מתוך כמה שאמרת. אמרת חוץ

מזה... חוץ מ-"כל מה שהוא חריג – תעדכן אותי", אמרת "שבו בתחנה, הקפצה שלי

בשטח היא דרכי". זוכר כזה דבר?

ג': נכון, לגבינו, לא לגבי הצלפים. לגבי הצלפים אמרתי בפירוש שאני הולך למקם את

הצלפים ולא קיבלתי שום דבר או שום הנחייה אחרת, אלא בפירוש אמרתי... וזה גם

נוהל רגיל שאנחנו עובדים איתו, אנחנו עובדים בצורה מסוימת.

עו"ד ברזני: טוב... עובדים בצורה מה? מה היתה המילה האחרונה?

ג': אנחנו עובדים בצורה כזאת שיש... יש נוהל שאנחנו קודם כל ממקמים... יש מיקום... מיקום צלפים ואחרי זה... הצוות עצמו נשאר כמו ש... כמו שאתה אמרת... (לא נשמע – מדברים יחד)

...

עו"ד ברזני: לא ביקשתי שתסביר לי... באותו בוקר לא היתה חבירה מסודרת?

ג': לא, לא. חבירה מסודרת לא היתה...

עו"ד ברזני: סיור מקדים לא עשית עם המפקד?

ג': לא. לקחנו איזה שהוא קצין, אם אני לא טועה או איזה שהוא אחד שהיה מכיר שם את השטח והוא גם מיקם את הצלפים שלנו יום לפני זה... הוא לקח ומיקם גם אותנו. עו"ד ברזני: אמרת לגבי אותו אחד שלקח אתכם, שאתה לא יודע אם מרמלשטיין הפנה אתכם אליו או הוא היה באזור של מרמלשטיין... הוא בא מהצד, אמר: "חבר'ה, אני יודע איפה הצלפים היו אתמול"?

ג': לא זוכר את המקרה הזה, אני אומר שוב פעם – אני לא זוכר שמרמלשטיין עצמו הפנה אותנו, אני זוכר שאותו... אם אני לא טועה, זה היה קצין שאמר "אני מכיר, אני גם מיקמתי אתמול, תבואו איתי, אני אראה לכם את המקום".

...

עו"ד ברזני: אתה באותו רגע שהקצין אומר את מה שהוא אומר – מסתפק בזה ומפקיד את הצלפים והולך יחד איתו לגג, בלי לבחון מקום אחר?

ג': נכון, באותו זמן... אני אומר שוב פעם, לא היה לנו את הזמן מבחינתנו... מבחינת החלטה שלי בשטח – לא היה לנו את הזמן להתחיל לבחון מקום אחר. אני לא מכיר...

עו"ד ברזני: עם מרמלשטיין בוודאי לא דסקסת את המקום שעמדו בו קודם, כי הוא לא ידע איפה היו יום לפני כן הצלפים?

ג': עם מרמלשטיין לא דסקסתי שום דבר מיוחד מעבר לזה שאמרתי לו שאני לוקח צלפים וממקם אותם – זה הכל.

...

עו"ד ברזני: מרמלשטיין הולך איתכם לגג?

ג': לא.

עו"ד ברזני: אתה, הצלפים והקצין הזה הולכים לגג?

ג': נכון ואחרי זה הצטרפו גם עוד ארבעה... לא חיילים... חיילים ממג"ב.

עו"ד ברזני: לא היו במקום קודם על הגג כשהגעת עם אנשים?

ג': לא, לא (לא ברור)

עו"ד ברזני: מסרת שכשאתה הולך לדבר עם מרמלשטיין והוא עסוק עם כולם, הצלפים שלך בינתיים בצד מארגנים את הציוד...

ג': כן.

עו"ד ברזני: הם לא באו איתך למרמלשטיין?

ג': לא, הם היו ליד... אני אומר בפירוש, לא ידעתי... לא יודע אם זיהו את מרמלשטיין או לא, גם לא כל כך התמקדו אם הוא נמצא או לא, הם יותר התארגנו בציוד של... התמקדו בציוד שלהם.

עו"ד ברזני: אמרת בכל ההודעות שמסרת: "תדרוך לא הצלחתי לקבל ממרמלשטיין באותו בוקר".
ג': נכון. תדרוך מסודר לא הצלחתי לקבל, נכון."

20. יצויין כי ג' זיהה את תמונתו של סנ"צ מרמלשטיין, מבין שמונה תמונות במסדר זיהוי תמונות, כאיש עמו שוחח אותו בוקר בתחנת המשטרה. כמו כן נערך עימות בין השניים, במהלכו טען ג' בפני מרמלשטיין, כי עדכן אותו בנוכחות כוח הימ"מ בתחנת נצרת באותו יום וכי הודיע לו שבכוונתו למקם את הצלפים. ג' טען בפני מרמלשטיין כי:

"זה היה בדיוק לפני הביקור של אהרונים שקי. היה שם בלגאן, לחץ מבחינתך. סידרת שם את האנשים. הצגתי עצמי כמפקד צוות הימ"מ, אמרתי שאנחנו צוות שם. זה היה קצר. דיברנו אח"כ על הקטע המבצעי. דיברתי על הצלפים, אמרתי שאני רוצה למקם אותם...היתה הרבה המולה מסביב, אמרת שאתה נשאר בתחנה וכל דבר חריג יעבור דרכך. השיחה הזו התנהלה לא רחוק מהשער... היתה המולה מסביב, תדרכת את האנשים ותוך כדי דיברנו."

21. סנ"צ מרמלשטיין חזר וטען, כי הוא לא זוכר שיחה זו. הוא הסביר כי יכול להיות שאינו זוכר בגלל ההמולה ומשום שהיה עסוק בהמון דברים, בשל ביקורו של המפקד"ל אהרונים שקי.

22. מהראיות אכן נראה כי היה מפגש קצר ותמציתי בין השניים, במהלכו עדכן מפקד הימ"מ את סנ"צ מרמלשטיין בנוכחותו של כוח ימ"מ במקום ובכוונתו למקם את הצלפים; ואולם בשל הלחץ הרב בו היה נתון סנ"צ מרמלשטיין באותן דקות, כפי שעולה מעדויותיו של ג', לא ניתן לשלול כי הוא לא זוכר שיחה זו, וקיימת אפשרות שלא היה מאוד קשוב לג' באותה שיחה. עם זאת, וכפי שיובהר להלן, נראה כי עצם יידועו של סנ"צ מרמלשטיין על הגעת הימ"מ, אין בו כדי להוכיח שסנ"צ מרמלשטיין אכן נתן אישור לירי של צלפים בקשר באותו יום.

מתן האישור

23. על מנת שנוכל להוכיח מעבר לספק סביר, כי סנ"צ מרמלשטיין נתן אישור לצלפים לירות באותו יום, עלינו להוכיח, כי סנ"צ מרמלשטיין היה בצידו השני של הקשר, כשהמכונה ג' ביקש אישור - ואף קיבל אותו, כטענתו.

כאמור לעיל, סנ"צ מרמלשטיין מכחיש, כי היה בצידו השני של הקשר, ואף טוען כי פיקד על הכוחות באמצעות קולן (מגאפון) ולא באמצעות הקשר.

24. העדות עליה מבקשת הוועדה להסתמך בנקודה זו היא עדותו של המכונה ג', אשר לטענתו קרא לסנ"צ מרמלשטיין בכינויו בקשר מספר פעמים, כאשר רק לאחר כחצי שעה הצליח לתפוס אדם, שנתן לו אישור להפעיל את הצלפים; ואולם, ג' מציין בעדויותיו השונות שאינו יכול לומר בוודאות אם סנ"צ מרמלשטיין היה בצידו השני של הקשר, כשקיבל אישור להורות

לצלפים לירות לעבר מתפרעים. כל שהוא יכול לומר שהוא קרא לסנ"צ מרמלשטיין וענה לו אדם בצד השני.

עדותו של המכונה ג' בנקודה זו הינה עדות מתפתחת. לפיכך, וכן בשל חשיבות הדברים, מצאנו לנכון להביאה במלואה:

עדות ג' בפני אוספי החומר

"... בשלב מסוים כמה דקות אחרי זה הם אומרים שירי הרוגטקות לעברם נמשך, ושאלו אם יש אישור לפתוח באש לכיוון רגליים לנטרל את הסכנה. שאלתי אותם בקשר כמה פעמים אם יש סכנת חיים, והם השיבו בחיוב. אמרתי להם להמתין. עליתי מול מפקד התחנה. ביקשתי ממנו אישור. בשלב ראשון הוא לא חוזר אליי. סובייקטיבית נראה לי שזה היה זמן ארוך. אחרי מספר דקות אני שוב מנסה לקרוא לו. קורא לו שוב. אומר לו שיש סכנת חיים לכוח, ומבקשים אישור לירות לפלג גוף תחתון. תשובתו היתה שאם יש סכנת חיים – רשאים. לפי ההבנה שלי היו שני אנשים שסיכנו אותם. האישור מתבקש לגבי אחד מהם, שסיכן יותר מן השני לפי מה שהם אמרו. הם אמרו בקשר שהכדוריות עפות להם מעל הראש. זה גם האישור שאני מבקש ומקבל, אחרי זמן מסוים..."²¹

(ההדגשות אינן במקור)

מאחר שלפי חומר הראיות סנ"צ מרמלשטיין לא שימש כ"מפקד התחנה" באותו יום, אלא פיקד על הגזרה כולה, נראה כי לא ניתן לשלול את האפשרות שהאדם שהשיב לג' היה מפקד התחנה (דני הקר) - ולא מפקד הגזרה.²²

עדות ג' בפני הוועדה

"עו"ד ברזני: האם אתה ומרמלשטיין קבעתם איזה רשת קשר ביניכם באותו בוקר?

ג': אתה מדבר על תדר?

עו"ד ברזני: תדר, רשת?

ג': כן, כן, אל תשאל אותי את התדר, כי אני לא זוכר.

עו"ד ברזני: אתה ומרמלשטיין באותו בוקר (לא ברור)

ג': לא, לא, לא, אני ידעתי בדיוק על איזה תדר הוא נמצא ועל התדר הזה אני כיילתי וגם יצרתי איתו קשר, וגם אמרתי... אם אני זוכר נכון, שהצלפים... באותו מספר דקות שבתדרוך, אמרתי לו: "ברגע שהצלפים התמקמו – אני אודיע לך".

עו"ד ברזני: והודעת לו?

ג': כן.

עו"ד ברזני: שהצלפים התמקמו?

ג': כן.

²¹ המכונה ג', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

²² יצויין כי הקר לא נחקר ישירות על נקודה זו, אך מעדותו עולה כי הוא לא אישר לצלפים לירות באותו יום.

עו"ד ברזני: זה לא מופיע בשום מקום אחר.

ג': כי לא שאלו, אבל כן, התמקמתי ואני לא אם ציינתי או לא, אבל בפירוש, ברגע שהתמקמו גם הודעתי לו שהם התמקמו.

עו"ד ברזני: זה אתה זוכר עכשיו?

ג': זה אני זוכר.

עו"ד ברזני: על הגג, אמרת לו?

ג': ברגע שהצלפים התמקמו וידעתי שהם ממוקמים אחרי שחילקתי להם גזרות וכל מה שצריך, הודעתי שהם ממוקמים.

עו"ד ברזני: אמרת שכשחזרת...

ג': שוב פעם, מרמלשטיין עצמו הוא לא תמיד ענה לי, מי שענה זה מישהו שענה וביקשתי ממנו שיודיע למר מרמלשטיין עצמו, אבל זה היה...

עו"ד ברזני: זאת אומרת בקשר לא דיברת עם מרמלשטיין ישירות?

ג': לא.

עו"ד ברזני: כי עם מרמלשטיין לא היה קשר באותו יום?

ג': לא, לא דיברתי איתו ישירות, דיברתי עם מישהו שביקשתי שיודיע לו.

עו"ד ברזני: אתה מאשר עכשיו שבמשך היום, כל פעם שאמרת: "דיברתי עם מרמלשטיין בקשר", אתה מתכוון לאיש קשר לידו ולא עם מרמלשטיין?

ג': נכון, נכון, כשביקשתי ממנו שיודיע לו בצורה... ואם קיבלתי אישור - קיבלתי דרכו, בגלל שהוא עצמו אישית, לפי מה שלי ידוע, הוא לא ענה לי.

עו"ד ברזני: אתה לא יודע אם קיבלת אישור דרכו, זה הספקולציה שלך? אתה דיברת עם מישהו שעמד לידו?

ג': נכון, אמת.

עו"ד ברזני: אתה לא יודע אם אתה קיבלת אישור ממרמלשטיין בסופו של דבר?

ג': לא יודע אם זה הוא עצמו זה שדיבר איתי, אמת²³.

(ההדגשות אינן במקור)

...

ג': לא זוכר אם היה עמוס כמו שאתה אומר, אבל אני זוכר שהיו תשדורות בקשר כל הזמן. מה היה ואיך היה - באמת שאני לא זוכר.

עו"ד ברזני: בדקת קשר על הקשר... על המכשיר קשר הזה עם מרמלשטיין?

ג': כן.

עו"ד ברזני: בדקת?

ג': קראנו לו... קראנו לו... או לו או לקשר שלו, אני לא יודע, אבל קראנו.

עו"ד ברזני: ענה לך מרמלשטיין בקשר ואמר: "הנה, זה אני, זה קולי, עכשיו נהיה בקשר"?

ג': לא, לא, ענה אותו אחד שנמצא לידו והוא ענה כנראה בשמו. שוב פעם, אני לא...

עו"ד ברזני: זה לא אלמנטרי להקים קשר עם מישהו, להגיד "הנה אני פה, אני כאן, אתה שם, עכשיו נדבר, הקשר בינינו מותקן"?

²³ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

ג': אלמנטרי...

עו"ד ברזני: בדיקת קשר בין כוחות...

ג': מבחינתי הבדיקת קשר של אותו קשר שעונה לי, זה הבדיקת קשר שאני לקחתי מבחינתי...

עו"ד ברזני: אתה אומר שהיה קשר ליד מרמלשטיין באותו יום שאתה דיברת איתו?

ג': דיבר איתו, כן... אני לא יודע אם זה הוא עצמו דיבר, אבל הוא מבחינתי קיבל את הדיווח.²⁴

(ההדגשות אינן במקור)

ג': אני קראתי עד שהוא ענה. לקח חצי שעה, אם זה מה שרשמתי...

עו"ד ברזני: אתה יודע שזה הוא ענה? דיברת איתו ספציפית?

ג': לא יודע ולא זכור לי אם זה הוא ענה לי ספציפית או לא.²⁵

(ההדגשות אינן במקור)

...

עו"ד ברזני: תגיד, בסופו של דבר, אתה מציב למרמלשטיין את האולטימטום, והוא אומר לך: "אם צריך, לירות לרגליים". אתה לא יודע מי נתן את האישור הזה בקשר, בצד השני? אתה משער שזה הוא ענה.

ג': נכון.

עו"ד ברזני: אם אני אומר לך, שבנסיבות אחרות, באותו שטח, היו ארבעה-חמישה אנשים, שנתנו פקודות. כן? לא אומר שאת הפקודה הזאת קיבלת מהם. אני אומר לך, היו כמה אנשים שנתנו פקודות. היה שם דני האקר. היה שם מר דם, שדיברו איתו, ונתן הוראות. היה שם ממ"ר באזור בצהרים. האם אתה יכול להגיד בוודאות שאת אישור הירי קיבלת ממרמלשטיין?

ג': אני יכול להגיד שמי שענה לי לאותו קוד שקראתי לו, זה היה... אם זה היה מרמלשטיין בוודאות או לא, לא יודע. אני יודע שלאותו קוד שאני, וזה יש קוד אחד סך הכל למפקד תחנה, זה הקוד שענה לי...

עו"ד ברזני: ואתה לא יודע מה הקוד הזה?

ג': אם ענה לי מישהו... מה?

עו"ד ברזני: ואתה לא יודע מה הקוד הזה?

ג': לא זוכר אם זה היה 50... אני באמת שאני לא זוכר משהו מיוחד. לא זוכר. באמת שאני לא זוכר.

עו"ד ברזני: לא זוכר. את הקוד בוודאי לא זיהית בצד השני כקולו של מרמלשטיין?

ג': לא זוכר בוודאות.²⁶

(ההדגשות אינן במקור)

²⁴ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

²⁵ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

²⁶ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

25. מהמצוטט לעיל עולה באופן ברור וחד משמעי, כי ג' אינו מעיד שסנ"צ מרמלשטיין עצמו, בקולו שלו, נתן אישור לצלפים לירות. יתרה מכך, בעדותו מציין ג' במפגיע כי אדם אחר ענה לקשר במקום סנ"צ מרמלשטיין, והוא רק יכול לשער שאותו אדם העביר את המסרים שלו לסנ"צ מרמלשטיין, וכי התשובות שקיבל מאותו אדם היו תשובותיו של סנ"צ מרמלשטיין. בכך בעצם מעיד ג', כי לא סנ"צ מרמלשטיין בעצמו נתן לו את האישור בקשר. ויודגש, אין בראיות עדויות כלשהן, המלמדות מי היה אותו אדם נוסף שדיבר בקשר במקום סנ"צ מרמלשטיין, ולכן אין לדעת אם הדברים שנאמרו לג' אכן נמסרו מפיו של סנ"צ מרמלשטיין.

26. יצויין כי רן לוי, קצין הסיור של תחנת נצרת, העיד בפני הוועדה, כי היה צמוד לסנ"צ מרמלשטיין באותו יום. רן לוי לא נחקר ע"י הוועדה האם היה עד לשיחה כזו בקשר. ברם, מעדותו של עד זה עולה בברור, כי הוא ידע על קיומו של הכוח המיוחד רק בסוף היום, כאשר שמע מאחד מאנשי הכוח שהם ביצעו ירי לכיוון חשוד מסוים²⁷.

מיותר לציין, כי לו נתבקש אישור לירי בשעות הצהריים המאוחרות, ורן לוי יצא עם סנ"צ מרמלשטיין לבחון את הבקשה, כפי שהעיד דני הקר, היה לוי אמור לדעת על קיומו של הכוח המיוחד לפני הירי ולא לאחריו. נמצא, אם כן, כי עדותו של רן לוי תומכת לכאורה בעדותו של סנ"צ מרמלשטיין בעניין זה.

27. נקודה נוספת שחשוב לציין היא כי דני הקר, סגן מפקד תחנת נצרת, העיד כי שמע בקשר שמתבקש אישור ירי, שאותו סנ"צ מרמלשטיין לא אישר:

"דני הקר: אם לא כתוב... לא... היו דברים שלא נכתבו ביומן האירועים בגלל המצב, בגלל הלחץ ובגלל המהירות שהייתה שם, אבל מה שזכור לי בקטע הזה מרמלשטיין, והוא חזר על זה הרבה פעמים: "לשלוט באנשים", ובקטע של הירי, אני זוכר שהוא אמר שהוא לא מאשר לירות והוא ניגש, הוא היה לידי, הוא אמר בקשר: "אני לא מאשר".

עו"ד ברזני: מתי הוא אמר לך שהוא לא מאשר?

דני הקר: עוד פעם, קשה לי להגיד... ביקשו ממנו אישור ירי מ'יתד', הכוח של הימ"מ, הוא אומר: "לא מאשר", ואז הוא פנה לרן לוי שהיה לידי, קצין הסיור של התחנה ואמר לו: "בוא נלך לראות מה קורה".

עו"ד ברזני: רגע, רגע. אתה אומר לי: "יתד", ימ"מ, פנו למרמלשטיין וביקשו אישור לירי והוא אמר לך: "אני לא מאשר להם ירי"?

דני הקר: הוא לא אמר לי.

עו"ד ברזני: להם?

דני הקר: בקשר הייתה פנייה למרמלשטיין, אישור, הוא אמר לא... אני זוכר שהוא אמר להם לא והוא לקח את רן לוי לראות על מה הם מדברים, על איזו סכנת חיים הם מדברים.

²⁷ רן לוי, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

עו"ד ברזני: ואתה מדבר על אנשי ימ"מ בטוח?
דני הקר: אני לא יכול להגיד שזה ב-100%.
עו"ד ברזני: כי אתה אמרת לי משום מה שמדובר בירי גומי... אתה חושב שמדובר באנשי ימ"מ עכשיו...
דני הקר: אני חושב שמדובר באנשי ימ"מ, לא בודאות.
עו"ד ברזני: בכל מקרה, על אותו דבר שאתה מדבר ואני לא יודע עליו, אתה אומר: "מרמלשטיין אמר: 'אני לא מאשר ירי'".
דני הקר: מרמלשטיין אמר בפירוש: "אני לא מאשר", ואני זוכר שהוא לקח את רן לוי, קצין הסיור, ואמר לו: "בוא נראה".
עו"ד ברזני: איפה אתה היית נוכח באותו היום?
דני הקר: סמוך לשער שליד התחנה.
עו"ד ברזני: באיזה רשת זה נשמע?
דני הקר: ברשת התחנתית אני חושב.
עו"ד ברזני: התחנתית? יתד דיברו על הרשת התחנתית?
דני הקר: כן, הם היו בהאזנה על הרשת שלנו גם כן.
עו"ד ברזני: אתה בטוח?
דני הקר: כן."

28. סנ"צ מרמלשטיין טוען, כי לא התבקש ממנו שום אישור לירי באותו יום, וממילא לא נתן תשובה שלילית לבקשה כזו. ג' טוען, כי לא היה צד לשיחה המתוארת על ידי דני הקר²⁸. הקר מציין בעדותו שאינו יודע לומר בוודאות שהימ"מ היו אלה שביקשו את האישור, ובכל מקרה הוא טוען, כי סנ"צ מרמלשטיין לא אישר ירי כאמור.

29. מהראיות עולה, כי הקשר היה עמוס בתשדורות באותו יום. אין לשלול אפשרות שהקר מתבלבל בעדותו. מכל מקום, עדותו של הקר מוסיפה לערפול הקיים בשאלה אם ניתן אישור ירי ומי נתן אותו, אם בכלל. מסקנתנו היא, כי במשפט פלילי יקשה מאוד להוכיח את שקבעה הוועדה, כי סנ"צ מרמלשטיין נתן אישור לצלפים.

30. עוד יצוין, כי הנחייה לפתוח באש היתה מנוגדת לכאורה למדיניות שהנהיג סנ"צ מרמלשטיין באותו יום, עליה אין מחלוקת, לפיה יש להימנע מחיכוך ומשליחת שוטרים לרחובות העיר או לכיכר המעיין הסמוכה לתחנה, ולהתרכז בהגנה על תחנת המשטרה.

מסקנות הוועדה

31. סנ"צ מרמלשטיין היה בצידו השני של הקשר
הוועדה קבעה כי:

²⁸ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

"...עניין אחר נוגע לכך, שעל פי עדותו של ג' בשלב העדויות השני, עולה האפשרות כי כשקיבל אישור לירי הצלפים הוא לא דיבר במישרין עם סגן ניצב מרמלשטיין בקשר, אלא עם איש קשר שהיה עם מרמלשטיין. על רקע זה הועלתה מטעמו של סגן ניצב מרמלשטיין האפשרות, כי מי שאישר את הירי היה אדם אחר, שאינו מרמלשטיין. דא עקא, שג' העיד, כי יצר קשר בתדר שניתן לו על ידי סגן ניצב מרמלשטיין עוד בשלב קודם, בו דיווח לסגן ניצב מרמלשטיין על התמקמות הצלפים. עובר לקבלת האישור יצר ג' קשר באותו תדר, תוך קריאה לסגן ניצב מרמלשטיין. אין זה סביר, כי במענה לקריאה זו ענה לו מאן דהוא, אשר אינו סגן ניצב מרמלשטיין או איש קשר מטעמו. נזכיר, כי ברשת הקשר יש לכל בעל תפקיד שם קוד לזיהויו. קוד הקריאה של סגן ניצב מרמלשטיין היה "51". ג' זכר עובדה זו במדויק.

אין כל ראייה, וגם אין זה סביר, כי אדם אחר, אשר אינו סגן ניצב מרמלשטיין, "התחזה" להיות סגן ניצב מרמלשטיין (או מי מטעמו), ענה לקריאה שהופנתה לשם הקוד של סגן ניצב מרמלשטיין ואישר ירי של צלפים, בלא שהיה מוסמך לאשרו. הדבר עוד פחות סביר, בהתחשב בכך שסגן ניצב מרמלשטיין היה מצוי בהאזנה רצופה לתדר זה, בו התנהלה פעילות כוחות המשטרה באותו יום. אכן, כל "מתחזה" בכוח היה חייב לצאת מהנחה כי סגן ניצב מרמלשטיין מאזין לרשת הקשר האמורה. במצב זה האפשרות, כי האישור לירי ניתן מפי אדם שאינו סגן ניצב מרמלשטיין ולא מי שפעל מטעמו, היא, בפשטות, כה בלתי סבירה עד שאין לייחס לה כל משקל.

נוסיף, כי אין זה חריג או מפתיע, שמפקד בכיר מסתייע בקשר, אשר תפקידו הוא לנהל את התשדורות המתקבלות על ידו והיוצאות מאת המפקד במהלך ניהול אירוע. בדרך זו מתפנה המפקד הבכיר לעסוק בקבלת החלטות הנדרשות בעת ניהול האירוע, בלא שדעתו תוסח מן המתרחש ברשת הקשר. לכן, גם מבחינה זו, אין עדותו של ג' מעוררת סימן שאלה או תהייה."

32. יודגש כי ועדת החקירה – ככל ועדת חקירה - קבעה ממצאים על פי כללי ההוכחה המקובלים בהליכים מנהליים שהם שונים מן הרף ההוכחתי הגבוה הנדרש בהליך פלילי. בחינת חומר הראיות באספקלריית חקירה פלילית מצביעה על כך שהראיות אינן מספיקות לנקיטת הליך פלילי, כפי שיפורט להלן.

אחת הטענות עליהן סומכת הוועדה מסקנתה היא :

"... נזכיר, כי ברשת הקשר יש לכל בעל תפקיד שם קוד לזיהויו. קוד הקריאה של סגן ניצב מרמלשטיין היה "51". ג' זכר עובדה זו במדויק...". (ההדגשות אינן במקור).

אלא, שמעדותו המצוטטת של ג' לעיל עולה כי לא זכר במדויק את העובדה ששם הקוד של סגן ניצב מרמלשטיין בקשר היה 51. כנשאל על כך על ידי עו"ד ברזני השיב ג', כי הוא חושב שהכינוי הוא 50, ובכל מקרה הוא לא זוכר.²⁹

²⁹ ר' התייחסות לסוגיה זו לעיל.

33. יתרה מכך, מהראיות עולה, כי קוד 51 הוא הקוד של מפקד התחנה, ואילו סנ"צ מרמלשטיין שימש, כאמור, באותו יום כמפקד הגזרה³⁰. דני הקר, אשר שימש ביום 2.10.00 כממלא מקום מפקד התחנה היה בתחנת נצרת באותו יום, והמשיך לשמש כמפקד התחנה בכל הנוגע לעניינים הניהוליים³¹.

מכאן, שעל פי ממצאי הוועדה, ג' קרא בקשר בכינוי שכלל לא היה אמור לשמש את סנ"צ מרמלשטיין.

34. טענה שנייה עליה סומכת הוועדה מסקנתה היא :
" ... הדבר עוד פחות סביר, בהתחשב בכך שסגן ניצב מרמלשטיין היה מצוי בהאזנה רצופה לתדר זה, בו התנהלה פעילות כוחות המשטרה באותו יום..."

מהראיות עולה כי לא ניתן יהיה להוכיח קביעה זו במשפט פלילי. לא נמצאה כל ראיה בחומר החקירה המצביעה על כך שסנ"צ מרמלשטיין היה צמוד לקשר כל היום, וממילא הוא כלל לא נחקר על כך. יצוין, כי סנ"צ מרמלשטיין ציין בעדותו בפני הוועדה, שהוא ניהל את הכוחות באותו יום באמצעות הקולן ולא באמצעות הקשר³². יתרה מכך, ג' העיד כי ניסה לתפוס את סנ"צ מרמלשטיין בקשר במשך כחצי שעה ואף למעלה מזה, על מנת לבקש אישור ירי. במידה וסנ"צ מרמלשטיין היה בהאזנה רצופה לקשר, סביר להניח כי לשיטתו של ג', לא היה עליו לחכות זמן כה רב.

לגופו של עניין, הוועדה קובעת, כי העובדה שג' קרא בקשר בקוד הכינוי של מפקד התחנה והשיב לו אדם כלשהו, מלמדת כי אותו אדם הוא סנ"צ מרמלשטיין, אחרת, מדוע שישב?

אלא שנראה כי במשפט פלילי לא ניתן יהיה לקבוע כי מסקנה זו הינה המסקנה היחידה המתבקשת מהראיות, כנדרש בעת בחינת דיות ראיות נסיבתיות לצורך נקיטת הליך פלילי.

35. נזכיר, כי ג' עצמו מציין בעדותו שהיה שוטר ששימש כקשר ועמד לצידו של סנ"צ מרמלשטיין באותו יום, והוא אשר תיווך בינו לבין סנ"צ מרמלשטיין בקשר. מעדותו של ג' ניתן להבין כי הוא התייחס בדבריו גם לשלב בקשת האישור :

"ג': שוב פעם, מרמלשטיין עצמו הוא לא תמיד ענה לי, מי שענה זה מישוהו שענה וביקשתי ממנו שידע למר מרמלשטיין עצמו, אבל זה היה...
עו"ד ברזני: זאת אומרת בקשר לא דיברת עם מרמלשטיין ישירות?
ג': לא.

עו"ד ברזני: כי על מרמלשטיין לא היה קשר באותו יום?
ג': לא, לא דיברתי איתו ישירות, דיברתי עם מישוהו שביקשתי שידוע לו.

³⁰ ר' התייחסות לסוגיה זו לעיל.

³¹ הקר, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

³² סנ"צ מרמלשטיין, הודעתו בפני אוספי החומר מיום 7.8.01.

עו"ד ברזני: אתה מאשר עכשיו שבמשך היום, כל פעם שאמרת: "דיברתי עם מרמלשטיין בקשר", אתה מתכוון לאיש קשר לידו ולא עם מרמלשטיין?
ג': נכון, נכון, כשביקשתי ממנו שיודיע לו בצורה... ואם קיבלתי אישור - קיבלתי דרכו, בגלל שהוא עצמו אישית, לפי מה שלי ידוע, הוא לא ענה לי".³³

36. אין חולק כי יש צדק בקביעת הוועדה, לפיה אין זה חריג שמפקד מסתייע בקשר, ולפיכך עדותו של ג' אינה מעוררת כל תמיהה בנקודה זו. עם זאת, העובדה שהיה קשר בצידה השני של רשת הקשר ולא סנ"צ מרמלשטיין, יש בה ללמד כי לא סנ"צ מרמלשטיין דיבר בצידו השני של הקשר, אלא אדם אחר. העובדה שלא אותרה שום דמות של "קשר", אשר יכול להתייחס לנטען, יוצרת חלל ראייתי מהותי לגבי דיות הראיות לצורך נקיטת הליך פלילי.

כאמור לעיל, ג' עצמו מעיד, כי הקשר היה עמוס בתשדורות באותו יום, ולכן קיימת אפשרות שהיה קצין בכיר אחר, שנתן לג' אישור לירות, והוא מתבלבל בעדותו.³⁴ לכך יש להוסיף כי הפיקוד התחלף באותו יום, וכי היה ריבוי של מפקדים בתחנת נצרת, ולכן היו מספר קצינים אשר יכלו לכאורה לתת את האישור האמור.

37. על מנת להמחיש את הקשיים הכרוכים בהערכת התשתית הראייתית בהקשר המשפט הפלילי, ומבלי שיהיה בכך משום הטלת דופי חלילה במי מהעדים, נציין בזהירות המתבקשת, כי חלק מהעדים עליהם נסמכה הוועדה הם עדים נוגעים בדבר, על כל המשתמע מכך: כך למשל, העד דני הקר. כאמור לעיל, בשל תפקודו של הקר ביום 2.10.00 החליט ולדמן להציב בנצרת את סנ"צ מרמלשטיין המנוסה במקומו. הצבתו של סנ"צ מרמלשטיין באותו יום כמפקד הגזרה, נטלה את מירב הסמכויות מידיו של הקר. עם זאת, סנ"צ מרמלשטיין שימש כמפקד הגזרה באותו יום בנצרת, ואילו הקר עדיין שימש כמפקד התחנה בפועל. בעדותו ציין הקר, כי הוא ידע שהיה כוח של הימ"מ באותו יום בתחנה וכי היה צמוד לקשר, שמע את בקשתם למתן אישור לירי, ואף ידע שהם ירו.³⁵ בנסיבות אלה, לא ניתן לשלול אפשרות, כי הקר היה זה שהשיב לקריאה בקשר, בפרט ככל שהקריאה היתה ל"מפקד התחנה", ואף נתן את האישור לצלפים לירות. ככל שניתן אישור כזה ע"י הקר, אין לשלול כי בעדותו ניסה להרחיק את עצמו מחשד זה. בדומה, גם ג' הוא עד נוגע בדבר: ג' שימש כמפקדם של הצלפים באותו יום. ברור לכאורה, שהצלפים, שהיו בסכנה על הגג, דחקו בג' לאשר ביצוע ירי ואף הודיעו לו שבלא אישור כזה יסוגו מן הגג. אין חולק שבסופו של יום הצלפים קיבלו את האישור מפיו של ג'. בנסיבות אלה, יקשה לשלול במשפט פלילי את האפשרות, כי ג' נתן להם את האישור לירות על דעת עצמו, לאחר שלא הצליח להשיג את סנ"צ מרמלשטיין בקשר. ככל שכך ארע, אין לשלול כי בעדותו בקש ג' להרחיק מעל עצמו חשד לפיו הוא היה האיש שנתן לצלפים את האישור, מבלי שקיבל לפני כן אישור מהגורם הפיקודי המוסמך.

³³ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

³⁴ יצוין כי עדותו של ג' רצופה באי דיוקים, והוא אף לא זכר פרטים מהותיים רבים.

³⁵ זאת לעומת עדותו של סנ"צ מרמלשטיין המחזקת בעדותו של רן לוי, כי כלל לא ידע על כך שהיה כוח של ימ"מ בתחנה, וכי לא היה צמוד לקשר.

38. למען הסר ספק, יודגש שוב, כי אין בניתוח האמור כדי לייחס חלילה למי מהמפקדים האמורים אי אמירת אמת בעדותם בפני הועדה. עם זאת, הנסיבות המורכבות של הענין מצביעות על הקושי הכרוך בהערכת הראיות לצורך קביעת ממצא במשפט פלילי בשאלה מי נתן את הוראת הירי בקשר, ככל שניתנה כזו, על סמך המארג הראייתי שנאסף בחקירה.

39. להשלמת התמונה יצוין, כי עדותו של ג' מעוררת קשיים מהותיים. עדותו היתה מתפתחת, הוא לא הקפיד לדייק בפרטים מהותיים³⁶, הוא לא זכר פרטים חשובים, הוא שינה את עדותו במספר נקודות ועדותו אף סותרת את עדות הצלפים בנוגע להוראות הפתיחה באש. יתרה מכך, תמונה הדבר שעל אף שהצלפים, עליהם פיקד והיה אחראי, היו בסכנת חיים ממשית, כפי שהוא טוען, ניסה ג' במשך למעלה מחצי שעה להשיג את סני"צ מרמלשטיין בקשר, והסתפק בכך³⁷. התעקשותו של ג' לקבל אישור במהלך חצי שעה, כאשר לשיטתו, לא היתה דרישה מפורשת של סני"צ מרמלשטיין מג' למתן אישור כזה³⁸, אף היא מוקשית. לכל זאת יש להוסיף את העובדה שכבר צוינה, שג' הינו עד מעוניין, ולא ניתן לשלול אפשרות שיש לו אינטרס ממשי להרחיק את עצמו מחשד, לפיו הוא נתן לצלפים אישור ירי מבלי שקיבל לפני כן אישור מסני"צ מרמלשטיין.

40. בשולי הדברים חשוב לציין, כי הוועדה לא התייחסה בדו"ח שלה לעדותו של דני הקר, השונה לחלוטין מעדותו של ג', לפיה סני"צ מרמלשטיין התבקש לתת אישור לירות, אך לא נתן. כמו כן, הוועדה לא התייחסה לעדותו של רן לוי, אשר היה צמוד לסני"צ מרמלשטיין באותו יום, ואמר אף הוא כי נודע לו על נוכחותו של כוח הימ"מ ובתוכו הצלפים רק בשעות הערב כשנודע לו שיש פצוע.

41. כאן המקום להדגיש כי הוועדה ציינה בדו"ח את הדברים הבאים :

"... בחומר הראיות קיימות אמנם כמה אי התאמות הקשורות לקורותיו של כוח הצלפים ביום 3.10.00 בנצרת. קיימות גם גרסאות שונות באשר לזהותו של הקצין שתדרך את כוח הצלפים במטה המחוז, בו שהו לפני שהגיעו לתחנה. כמו כן, קיימת אי בהירות באשר להשתתפות הצלפים בתדריכים שונים שניתנו, לפי טענתו של ג', באותו יום. ברם, כל אלה אינם שוללים את משקל טענותיו של ג' בעניין זיהויו של הקצין עימו בא דברים בתחנת המשטרה..."

כאמור, קביעתה של הועדה נתגבשה במישור המשפט המינהלי. בבחינת ראיות לצורך נקיטה בהליך פלילי, פוגמות הסתירות והתמיהות בדיות הראיות ובמשקלן הלכאורי, בפרט נוכח

³⁶ כך למשל בעדויותיו הראשונות הוא מציין כי שוחח בקשר עם סני"צ מרמלשטיין, ורק בחקירתו הנגדית עיי עו"ד ברזני, מספר שהשיחה נעשתה באמצעות איש קשר.

³⁷ ג' נחקר על כך עיי עו"ד ברזני, בעדותו בשלב השני בפני הוועדה.

³⁸ ג' מסביר בעדותו, כי הוא פירש את בקשתו של מרמלשטיין שכל דבר חריג יעבור דרכו כהוראה לקבלת אישור לירי במקרים מסוג זה

העובדה שאין למעשה ראייה ישירה המצביעה על כך שסני"צ מרמלשטיין היה בצידו השני של הקשר.

42. מהימנות גרסתו של מרמלשטיין

בראשית הדברים יש להדגיש, כי אף אם עולות תמיהות מגרסתו של סני"צ מרמלשטיין במספר נקודות, ניכר כי אין בכך להחליף את הראיות שעל התביעה להביא על מנת להוכיח את אשמתו. הפסיקה קבעה לא אחת, כי שקרי נאשם יכולים לחזק את הראיות הקיימות, אך לא להוות תחליף להן. בכל מקרה, נפרט להלן את הבעיות שמצאה הוועדה בעדותו של סני"צ מרמלשטיין:

I. טענת סני"צ מרמלשטיין בדבר אי מודעותו להקצאת כוח ימ"מ לנצרת באותו יום

הוועדה קבעה כי:

"לכל אלה יש להוסיף, כי גרסתו של סגן ניצב מרמלשטיין לפיה לא היה מודע לירי הצלפים, אינה מתקבלת על הדעת. כאמור, הותיר סגן ניצב מרמלשטיין רושם של מפקד מוכשר, קפדן וריכוזי. השטח בו פעלו כוחות המשטרה בפיקודו ביום 3.10.00 היווה תחום גיאוגרפי קטן ומוגדר היטב. אין זה מתקבל על הדעת, כי כוח משטרה שהיה במקום ביצע ירי וסגן ניצב מרמלשטיין לא היה ער לעובדה זו. אין זה מתקבל על הדעת, כי כוח צלפים הוצב על גג במרחק קצר מן התחנה שעליה פיקד סגן ניצב מרמלשטיין, והוא לא ידע על כך. טענות אלה אינן מתיישבות כלל עם דמותו של סגן ניצב מרמלשטיין, ועם אופן תפקודו".

בעניין זה, טוען סני"צ מרמלשטיין, כי בערב 2.10.00 התבקש להתייצב בבוקר המחרת במטה המרחב אצל הממ"ר. הוא אכן התייצב שם, קיבל תדרוך מולדמן, ונמסר לו פירוט הכוחות העומדים לרשותו. בפירוט זה לא הוזכר כוח ימ"מ. הוא הוסיף וציין כי בשעה 9:00 בבוקר אסף את הקצינים מהכוחות השונים לתדרוך מפקדים. כיוון שלא הכיר את רוב הקצינים, ביקש שיזדהו בפניו הקצינים שאינו מכיר. בתדרוך זה איש לא הזדהה כקצין ימ"מ³⁹.

עדותו זו של סני"צ מרמלשטיין נתמכת במספר עדויות וראיות נוספות:

עדותו של דני הקר, אשר היה עמו בתדרוכים והעיד כי אינו זוכר שדובר על כוח ימ"מ⁴⁰, וכן בעדותו של רן לוי, אשר ערך את רשימת הסד"כ לאותו יום⁴¹. יתרה מכך, כפי שכבר צוין, רן לוי, שהיה צמוד לסני"צ מרמלשטיין באותו יום, העיד כי עד שעות אחר הצהריים המאוחרות לא ידע שהיה כוח של ימ"מ או צלפים במקום⁴². כמו כן עדות זו נתמכת בעובדה שהצלפים

³⁹ סני"צ מרמלשטיין, הודעתו בפני אוספי החומר מיום 7.8.01.

⁴⁰ הקר, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁴¹ רן לוי, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁴² רן לוי, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

הגיעו לתחנת נצרת רק בשעות הבוקר המאוחרות. ראייה נוספת התומכת בעדות זו היא רשימה של הסד"כ שניתנה לסנ"צ מרמלשטיין באותו יום, ובה לא מופיע כוח ימ"מ.

יצוין כי אלכס דן, קצין האג"מ מרחבי, העיד כי אינו זוכר אם אמר באופן אישי למרמלשטיין על כוח הימ"מ שאמור להגיע אליו או שדברים אלה נמסרו על ידי הקמב"ץ⁴³.

עוד יצוין, כי העובדה שסנ"צ מרמלשטיין לא דאג לקבל דיווח על הירי, עשויה ללמד אף היא, כי ככל הנראה, לא ידע שהיתה נוכחות של צלפים או ירי של צלפים באותו יום בנצרת.

כנגד זאת עומדת העובדה שנצ"מ ולדמן העיד, כי הוא זוכר בוודאות שהיתה הקצאה של ימ"מ לתחנת נצרת באותו יום, וכי לא יכול להיות שסנ"צ מרמלשטיין לא ידע על קיומו של כוח ימ"מ במקום; אלא שעיון מעמיק בעדותו מלמד שלמעשה נצ"מ ולדמן מעיד על כך מכוח סברה ולא מכוח ידיעה אישית. מפאת החשיבות שמייחסת הוועדה לדברים אלה, מצאנו לנכון לצטט את דברי ולדמן במלואם:

"עו"ד ברזני: שלישי לחודש, מרמלשטיין מתייצב במטה ומספר שהוא נוכח באיזה תדרוך פחות מקיף מכל מפקדי הכוחות, שם היה איזה קצין מג"ב שהיה אחראי על אחד הכוחות שהיה איתו. אתה, שניים, שלושה אנשים נוספים. באירוע הזה הוא מקבל ממך סד"כ כוחות, הוא מעלה אותו על פתק, יש לנו אפילו באחד המוצגים את הסד"כ הזה. בסד"כ הזה, אין איזכור לימ"מ. האם אתה זוכר שבסיטואציה הזאת, שאתה נותן את הכוחות ומפקיד אותם בידי מפקד הגזרה, כבר אז דיברת על ימ"מ?
משה ולדמן: דיברתי. הדבר רשום ודיברתי. הודעתי למר מרמלשטיין שיש לרשותו ימ"מ והסברתי לו איך להפעיל את הימ"מ.

עו"ד ברזני: מה שרשום לגבי ימ"מ בשלישי לחודש, רשום כך: "עומד קצין האג"מ, צוות ימ"מ כצוות חילוץ". אתה מוסיף: "הימ"מ יעבוד באותה מתכונת כמו אתמול, טרנזיט תסומן לעבוד מול ימ"מ".
משה ולדמן: נכון.

עו"ד ברזני: האם מישהו למרמלשטיין איך עבד הימ"מ בשני לחודש?
משה ולדמן: ברגע שאני מנחה, סביר להניח שאני או קצין האג"מ הסברנו לו איך ה..."

עו"ד ברזני: האם אתה זוכר אם אתה סיפרת למרמלשטיין מה קרה בשני לחודש עם הימ"מ?

משה ולדמן: לא זוכר.

עו"ד ברזני: האם אתה זוכר שעד 11 וחצי באותו בוקר, צוות הימ"מ בכלל השתתף במטה המחוז? הוא היה שם באיזור. מוסר לנו קצין האג"מ: "עד 11 וחצי לא הקצנו את הימ"מ, כי לא ידענו בכלל לאן נשלח אותו". אתה זוכר כזה דבר?

⁴³ אלכס דן, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

משה ולדמן: אני מאמין, שמכיוון שבהקצאת כוחות הימ"מ לא מופיע, הוא עבר אלינו מאוחר יותר ובגלל זה הוא לא מופיע, בלו"ז של הכוחות, כי אחרת היה מקבל על הפתק שהוא מדבר עליו. אבל זה שהוקצה הימ"מ, אין לי ספק.

עו"ד ברזני: אבל אומר לך מישהו שרשם פתק על שישה כוחות, כולל מספרים של לוחמים, שימ"מ לא דובר שם. ואתה אומר, שבהקצאת כוחות המסודרת שלך, ימ"מ לא מופיע. ועד 11 וחצי אנחנו יודעים מקצין האג"מ, שימ"מ לא הוקצה. אנחנו אפילו לא יודעים איפה היה הימ"מ עד 11 וחצי, כי יש לנו פה בעיות עם מי תידרך אותו ואיפה הוא שהה. ואתה בכל זה זוכר היום בוודאות לומר לנו, שכבר ב-8 וחצי, למרות שלוש שעות אחרי עוד לא ידענו איפה הימ"מ יהיה ומה יעשה, כבר אז הזכרת למר מרמלשטיין, שיכול להיות שיגיע הימ"מ?

משה ולדמן: בוא תשמע. קודם כל, הקצאת כוחות קיבלנו ערב לפני זה. ואז כתבנו את כל החלוקה וזה כנראה הפתק עם הכוחות שראית. במשך היום והלילה, משתנים דברים. גם היתה שם הלוויה וזאת אולי הסיבות שקיבלנו ימ"מ. זה שהקצינו ימ"מ ודיברתי איתו על ימ"מ, אין לי ספק. תיקח את זה כנתון. אחרת לא הייתי רושם את זה. עו"ד ברזני: רושם מה?

משה ולדמן: לא הייתי רושם בתדריך 'קיבלת ימ"מ להפעלה', כפי שהפעלנו... עו"ד ברזני: אבל לא רשום בתדריך שקיבלת ימ"מ.

משה ולדמן: רשום בשלישי לחודש. רשום שאני מקצה לו. תראה לי. מה כתוב? מה כתוב?

עו"ד ברזני: אה, הוא לא רשום שהקצה לו ימ"מ. הוא רשום ימ"מ כצוות חילוץ. משה ולדמן: מה, מה המשמעות של זה? שהקצינו ימ"מ והוא כצוות חילוץ. עו"ד ברזני: מה זה 'צוות חילוץ לימ"מ'?

משה ולדמן: במידה וכוח מסתבך בתוך נצרת, ויש צורך לחלץ, הכוח המאומן שיכול לחלץ את הכוח או אזרחים או כל מי שנקלע לצרה, זה צוות הימ"מ. עו"ד ברזני: וזה ככה פעל הימ"מ בשני לחודש?

משה ולדמן: וככה אמור היה לפעול. לא יודע איך הוא הופעל. עו"ד ברזני: בשני לחודש, יום לפני כן...

משה ולדמן: בשני לחודש, הפעלתי רק צלפים. מבחינתי, שאני הייתי. עו"ד ברזני: אז לא פעל צוות חילוץ של הימ"מ בשני לחודש?

משה ולדמן: פעל בהמשך. ביחד עם בנדה. בטח אתה מכיר את המקרה עם אותו זוג שנקלע, והימ"מ היה...

עו"ד ברזני: צוות אבטחה, לא צוות חילוץ. משה ולדמן: בוא לא נתווכח על המינוח.

עו"ד ברזני: לא, אני לא מתווכח. אני רק רוצה לומר שמהידיעות שלי פה מכל המחקרים שהיו בשני לחודש, אף אחד מהם לא ידע על זה שימ"מ היה בצוות צלפים, ימ"מ כצוות חילוץ. ואני רוצה להניח, ואולי ההנחה שלי שגויה, אולי תוכל לתקן אותי, שאם בשני לחודש אף אחד לא ידע על זה שימ"מ מתפקד כצוות חילוץ, אי אפשר לצפות ממרמלשטיין, שבא מהבית ולא ידע על ימ"מ ועל קיומו, מה זה ימ"מ כצוות חילוץ.

משה ולדמן: תשמע, זאת תורת העבודה שאנחנו מכירים. זאת אומרת, ברגע שאני אומר 'חילוצים', אמון עליי שמרמלשטיין יודע על מה אני מדבר וכל אחד יודע על מה אני מדבר. ימ"מ בדרך כלל מופעל במקרים כאלה, באירועי סדר ובטח מרמלשטיין יודע את זה, כי פעל הרבה בנצרת ובמקומות אחרים, שימ"מ הוא לא כוח שלוחם ורץ בשטח, אלא אם כן יש מטרה נקודתית, או שיש לו משימה דוגמת החילוץ.

עו"ד ברזני: אז יכול להיות שבזה הסתפקנו? כי אתה סמכת על זה שיש ידיעות קודמות בהפרות סדר וכשאומרים 'ימ"מ לצוות חילוצים', הוא צריך להבין. ככה אני מבין ממך.

משה ולדמן: בוא תשמע, שנבין. זה שהוקצה לו ימ"מ, בוודאות. זה שהונחה כפי שהונחה, בוודאות. לא זוכר אם אני הדרכת אותי ותידרכת אותי, איך מפעילים את הימ"מ, או שעשה את זה אלכס, קצין האג"מ. אבל תקבל את זה כעובדה שזה היה ואלה הנתונים שנאמרו.

עו"ד ברזני: אבל אתה אומר שיכול להיות שאלכס עשה את זה, ולא אתה.

משה ולדמן: יכול להיות. לא זוכר מי נתן את התדריך.

עו"ד ברזני: זאת אומרת, שיכול להיות שאלכס הוא זה שהקצה לו את הצלפים ודיבר איתו ואת הימ"מ וכל אלה?

משה ולדמן: יכול להיות שאלכס דיבר איתו, לא זוכר את הנקודה הזאת. אבל זה שהוקצו, הוקצה כוח ימ"מ, בוודאות כן.

עו"ד ברזני: לא, זה אנחנו יודעים היום.

משה ולדמן: אוקיי.

עו"ד ברזני: אבל אתה אומר שיכול להיות שמי שעשה את זה, זה אלכס.

משה ולדמן: יכול להיות.

עו"ד ברזני: יכול להיות שאת כל הפעולות של הימ"מ מול מרמלשטיין עשה אלכס?

משה ולדמן: ייתכן מאוד.

עו"ד ברזני: הבנתי. זאת אומרת, אין ביטחון שאתה עשית משהו מול מרמלשטיין שקשור לימ"מ?

משה ולדמן: חוץ מההקצאה, לא זוכר מעבר לזה. ייתכן מאוד שזה אלכס, זה מה שאני אומר.

עו"ד ברזני: כדי להסביר פה, יכול להיות, זה השורה האחרונה שלי בעניין הזה, יכול להיות שכל התקשורת מול מרמלשטיין בקשר לימ"מ, ובכלל זה צלפים, נעשתה על ידי אלכס דן?

משה ולדמן: ייתכן מאוד, ייתכן מאוד.

(ההדגשות אינן במקור)

עיון בעדותו של נצ"מ ולדמן מעלה, כי לא ניתן ללמוד ממנה מעבר לספק סביר, כי סני"צ מרמלשטיין ידע על קיומו של כוח ימ"מ וצלפים בנצרת באותו יום.

II. טענת סני"צ מרמלשטיין לאי מודעותו לנוכחות צלפים על הגג

הוועדה קבעה כי:

"... נקודה מתמיהה נוספת נוגעת לכך, שעל פי עדותו שלו, שהה סגן ניצב מרמלשטיין מספר פעמים על הגג בו הוצבו הצלפים. אין זה סביר להניח, כי בהיותו על הגג לא הבחין סגן ניצב מרמלשטיין בשני צלפי הימ"מ, אשר היו ממוקמים עליו, כשהם חמושים בכלי נשק חריגים, כפי שמצוידים אנשי הימ"מ, מה גם שהם חמושים בתחמושת חיה. חשוב לציין, כי ברור מן הראיות שסגן ניצב מרמלשטיין היה על הגג הנדון באותה עת בדיוק בה היו במקום צלפי הימ"מ. לצורך זה די להפנות לעדותו של נ' ל', צלף הימ"מ, אשר העיד, כי היה על הגג בתום ההלוויה שנערכה ביום 3.10.00 בנצרת. גם סגן ניצב מרמלשטיין העיד, כי שהה על הגג באותה נקודת זמן עצמה. במצב זה לא יכול היה מרמלשטיין שלא להבחין בצלפים. עוד נוסף, כי נ' ל' העיד כי הצלפים שימשו, בשלבים מוקדמים יותר, ככוח דיווח, המצוי על הגג הנדון. הם צפו במתרחש ומסרו דיווחים לכוחות שמאחור. מן הראיות עולה, כי מדובר במיומנות ידועה של צלפים ושימוש מקובל בכוח מסוג זה. על רקע זה קשה עוד יותר לקבל את גרסתו של סגן ניצב מרמלשטיין, לפיה לא היה מודע לקיומו של הכוח במקום".

באשר לנוכחותו של סנ"צ מרמלשטיין על הגג ואי הבחנתו בצלפים, הסביר סנ"צ מרמלשטיין בעדותו, שכולם שכבו כשהיה על הגג, כדי לא לחטוף גולות ואבנים, והיו להם קסדות על הראש, לפיכך יתכן שלא הבחין בצלפים, משום שכולם היו דומים אחד לשני⁴⁴. יצוין, כי הצלפים לבשו סרבליים דומים לאלה שלבשו כוחות מג"ב באותו יום⁴⁵, ולפיכך לא ניתן לשלול - לצורך בחינת הראיות באספקלרייה של הליך פלילי - אפשרות שסנ"צ מרמלשטיין ראה אותם, אך לא הבחין ביניהם לבין אנשי היס"מ.

ושב יצוין, כי אף אם סנ"צ מרמלשטיין לא מסר את כל האמת, ולא מצאנו שיש יסוד לקבוע כך על סמך הראיות הקיימות, בנקודה זו ובנקודות אחרות, אין בכך כדי להוות תחליף לראיות פוזיטיביות להוכחת אחריותו לירי הצלפים.

באשר לקביעת הועדה לפיה הצלפים שימשו ככוח דיווח, ולכן קשה לקבל את גרסתו של סנ"צ מרמלשטיין כי לא ידע על נוכחותם, נציין כי ג' העיד שהוא זה שהציב את הצלפים על הגג, כדי לקבל מהם דיווח על הקורה בסביבה, וכי זה היה רצונו שלו, משום שבלי צלפים הוא עיוור⁴⁶. ג' לא ציין בעדותו, כי אמר לסנ"צ מרמלשטיין שהוא מציב את הצלפים לצורך קבלת דיווח. ודוק, אם סנ"צ מרמלשטיין כלל לא ידע על קיומם של צלפים בנצרת באותו יום, אין בכך ש"מדובר במיומנות ידועה של צלפים ושימוש מקובל בכוח מסוג זה" כדי לפעול לחובתו.

III. טענת סנ"צ מרמלשטיין בדבר אי מודעותו לירי הצלפים

הוועדה קבעה כי :

⁴⁴ סנ"צ מרמלשטיין, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁴⁵ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁴⁶ המכונה ג', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

”... סגן ניצב מרמלשטיין שהה אמנם כל העת מחוץ לתחנה, אבל קרוב למוקד ההתרחשויות. אין זה מתקבל על הדעת כלל, כי לא שמע את ירי הצלפים...”.

בחינת חומר הראיות מגלה שאין בנמצא ראיות מספיקות להוכחת מסקנה זו באמת המידה הנדרשת בהליך פלילי: מדובר באזור שהיתה בו התפרעות חמורה, כשמאות מתפרעים מיידים אבנים, גולות ובקבוקי תבערה ושורפים מבנים. חומר הראיות משרטט תמונה של המולה רבה. זאת ועוד, באותו יום כוחות היס”מ עשו שימוש בירי של כדורי גומי, ואין לשלול כי הירי הבודד של שניים-שלושה כדורים שנורו ע”י הצלפים, נבלע בהמולה ובקולות הירי האחרים.

IV. טענת סנ”צ מרמלשטיין כי לא נעשה שימוש באמצעים אחרים באותו יום

הוועדה קבעה כי:

”לא למותר להעיר, כי סגן ניצב מרמלשטיין טען, כי ביום 3.10.00 גם לא בוצע שימוש באמצעים, לרבות גז מדמיע או גלילוני גומי בידי הכוח שפעל עימו כנגד מתפרעים ברחוב פאולוס. עדות זו עומדת בסתירה לעדות הצלפים, לפיה השוטרים שהיו איתם על הגג ירו גלילוני גומי. נשוב ונזכיר, כי מדובר בזירה קטנה.”

אכן, מהראיות עולה שהיה ירי של כדורי גומי בנצרת באותו יום. קריאת עדותו של סנ”צ מרמלשטיין בפני הוועדה מלמדת, כי לא ידע לומר בוודאות שלא שמע ירי של כדורי גומי באותו יום. הוא הסביר כי היתה המולה, ויכול להיות שבגלל זה לא שמע. עם זאת הוא ציין מפורשות, כי אם היה ירי כזה הוא נעשה בניגוד להנחיות שלו, משום שלא פנו אליו לקבל אישור כפי שדרש⁴⁷.

ושב יודגש, כי אף אם יקבע שגרסתו של מרמלשטיין אינה מהימנה דיה בגזרה כזו או אחרת, אין הדבר מהווה תחליף לראיות פוזיטיביות להוכחת אשמתו.

לסיכום ביניים, אין בידינו ראיות ברמה הנדרשת במשפט הפלילי, על מנת לשכנע את בית המשפט במסקנות אליהן הגיעה הוועדה במישור המנהלי, ובוודאי שאין ראיות מספיקות על מנת להוכיח שסנ”צ מרמלשטיין נתן לצלפים אישור לירות. אף אם ניתן היה להגיע למסקנה כי גרסתו של סנ”צ מרמלשטיין שקרית – ומסקנתנו היא כי אין די ראיות להוכיח זאת במשפט פלילי - אין בכך להחליף את הראיות שעל התביעה להביא על מנת להוכיח את אחריותו לירי הצלפים.

התקיימות הסייגים לאחריות פלילית הקבועים בחוק העונשין

43. בשל מסקנתנו, כי אין ראיות מספיקות ברמה הנדרשת בפלילים להוכיח, כי סנ”צ מרמלשטיין היה זה אשר אישר את ירי הצלפים באותו יום, תבחן נקודה זו בצורה תמציתית, שכן מדובר

⁴⁷ סנ”צ מרמלשטיין, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

בבדיקת טענה חלופית, העומדת לכאורה לסנ"צ מרמלשטיין בהליך פלילי (בהנחה שיוכח שהוא אכן זה שנתן את ההוראה).

44. לעניין זה יצוין כבר עתה, כי הראיות מלמדות שלא ניתן יהיה לשלול קיומו של ספק סביר - לכל הפחות - בדבר קיומה של סכנה ממשית לחיי השוטרים באותו יום, שהצדיקה שימוש בירי צלפים. בכל מקרה, על פי העדויות, ברי כי המסר שהעביר ג' בקשר לכאורה לסנ"צ מרמלשטיין היה שיש סכנת חיים ממשית ומיידית לחיי הצלפים על הגג, על כל המשתמע מכך לגבי התקיימות סייג לאחריות פלילית לכל הפחות במידת ההוכחה הדרושה לכך, היינו, ברמת הספק הסביר.

45. בפרק זה תבחנה שתי שאלות שונות: האם ירי הצלפים היה מוצדק בנסיבות העניין, והשנייה ככל שהוא לא היה מוצדק, האם סנ"צ מרמלשטיין ידע על כך⁴⁸.

התנאי הראשון לתחולת הסייגים לאחריות פלילית - קיומו של חשש ממשי לפגיעה בחיים או בשלמות הגוף

46. את קיומה של הסכנה הממשית יש לבחון באספקלריה של הסיבה לשהותם של הצלפים על הגג. כפי שהעיד ג' לאורך כל עדותו, דבר ראשון שעשה כמפקד הימ"מ בעת שהגיע לזירה היה להציב את הצלפים על הגג, על מנת שישמשו כתצפיתנים וככוח מודיעין. הוא הסביר שהצלפים משמשים כ"עיניים" שלו, ובלעדיהם הוא חסר שליטה על המתרחש בשטח⁴⁹. כדי למלא את משימתם - לתצפת - לא יכלו הצלפים להסתפק בשכיבה על הגג, אלא היו חייבים להסתכל מעבר לו, ולכן לפחות פניהם היו חשופים לפגיעה. יתרה מזו, גם לו היו הצלפים שוכבים על הגג ותו לא, גופם היו חשוף לאבנים ולגולות שהשליכו המתפרעים לעברם.

47. הצלפים תיארו בעדויותיהם, כי חשו סכנה ממשית, מפני מתפרעים שידו לעברם גולות ברזל באמצעות רוגטקות. כך מתאר זאת נ.ל. בעדותו בפני אוספי החומר של הוועדה⁵⁰:

"... בשלב מסוים, לאחר שרק דיווחתי, כנראה שהצעירים תפסו אומץ. ברח' בו עומד הבית שעל גגו אני נמצא, רח' אחד מעל פאולוס לכיוון התחנה) התחילו להתגנב בחורים צעירים כבני 18 חלקם היו רעולי פנים מאחת הסמטאות שמחברת את פאולוס עם אותו רחוב, נצמדים לקירות הבית שאני על גגו, ואז אני יכול לראות אותם. בשלב מסוים הם היו יוצאים לשניה לרחוב, ומיידים עלינו גולות מתכת באמצעות רוגטקות. אני הייתי חשוף אליהם, כי הייתי ממש על צלע הבית. הרגשתי שהגולות שורקות סביבי. פגעו לידי. דיווחתי שזה מסכן אותנו בהיבט של פגיעה בפנים, בעיניים. חושב לציין, שיש לי קסדה אך אין לי מגן. דיווחתי על גולות הברזל (וכן גולות רגילות ואבנים קטנות) לג.ר..

⁴⁸ לבחינת דברי החקיקה הרלבנטיים ר' חוות הדעת בעניין הפעלת צלפים באום אלפחם.

⁴⁹ המכונה ג', הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01, וכן עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁵⁰ המכונה נ.ל., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

הואיל ולא יכולנו לרדת והואיל והיינו פגיעים, ביקשתי לירות לכיוון הרגליים. חיכינו כחצי שעה בטרם קיבלנו האישור. ג.ר. אמר שיקבל אישור מהמפקד בשטח, שאיני יודע מי הוא, לירות לכיוון הרגליים. לאחר כחצי שעה שבה ספגנו הרבה אבנים, התקבל האישור, לירות רק על אנשים שמסכנים אותנו ולשים לב לאנשים בסביבה..."

וגם⁵¹:

"... לא יכלנו להיות במיגון מלא וכששורקים לידך גולות, הלאגרים האלה וגם ברגים וגם אבנים וזה ניתץ ממש על הקיר, אתה רואה – אתה שומע את זה על המזגנים גם כן ולקיר למטה מאחורינו גם כן, זה פוגע בקיר, זה משאיר סימן בקיר ואתה רואה את זה מפוזר על הריצפה, לא חושב שמישהו אחר היה מפרש את זה כדבר שאיננו סכנת חיים, זה ממש היה סכנת חיים או פגיעה חמורה בפנים..."

וכך מתאר זאת ע.ש.⁵²:

"... בשלב מסוים החלו עם רוגטקות להשליך גולות מעופרת, היו כאלה שנפלו לידינו, סמוך לפנים שלנו. הייתי צריך כל הזמן לשכב. לא היה מסתור. זה היה גג סתם. מרחוב הבנקים היו באים, הולכים לצד ימין של הרחוב בכיוון שאנו מסתכלים, צמודים לצד ימין, היו שם צלונים של חנויות, אתה לא רואה אותם. פתאום הוא מופיע באזור המזלג במרחק של כ-25 מ' מאיתנו ויורה ברוגטקה. יש גם כאלה שמגיעים מכיוון הסמטה שבין הבנקים לבין פאולוס, לפינה של הבנקים, ואנו רואים אבנים עפות לכיוון כוח המשטרה שנמצא בצומת מתחת לתחנת המשטרה. בשלב מסוים נ.ל. קורא לי, מפנה את תשומת ליבי למידי האבנים מכיוון רחוב הבנקים, האבנים עוברות לנו ליד הראש. כוח היס"מ שאיתנו על הגג יורה לכיוונם כדורי גומי. היה קושי להיזהר בגלל שהם תקפו אותנו מכמה כיוונים במקביל. ההרגשה היתה שעוד מעט נחטוף..."

48. מהאמור לעיל עולה, כי האישור לירי נתבקש בשל הסכנה שנשקפה לצלפים עצמם ולא בגלל הסכנה שנשקפה לכוחות בשטח. עוד עולה מהאמור לעיל, כי הצלפים חשו סכנה לפגיעה חמורה, בפנים ובעיניים ("...דיווחתי שזה מסכן אותנו בהיבט של פגיעה בפנים, בעיניים. חשוב לציין, שיש לי קסדה אך אין לי מגן...").

49. מן הראיות עולה, שעברה כחצי שעה עד שג' נתן לצלפים אישור לירות, וחלפה עוד למעלה מחצי שעה לאחר מכן עד ש.נ.ל. ירה⁵³. כאשר נשאל נ.ל. כיצד בנסיבות אלה ניתן לטעון כי מדובר בסכנת חיים ממשית, הוא השיב כי:

"... עו"ד ברזני: אז אנחנו מסכימים שזאת הייתה סכנה, שלא העמידה את חייד בסכנה כל שנייה ושנייה? היה אפשר לחיות אתה בשלום חצי שעה עד שהתקבל האישור?"

⁵¹ המכונה נ.ל., עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

⁵² המכונה ע.ש., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

⁵³ המכונה נ.ל., עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

נ.ל': כן. אפשר להגיד. יכולים, במקרה מסוים גם כן שהייתי יוצא בלי עין או בלי ראש, או שהייתי נהרג, אני לא יודע. אבל בשיקול הזה, העדפתי לחכות עוד קצת וביקשתי... לדווח ולהגיד אישור ירי⁵⁴.

50. עוד יצוין, כי ע.ש. העיד שהוא לא ירה, משום שמהנקודה בה עמד הוא יכול היה לירות רק לגובה שמעל הכתפיים של המתפרע, ואת זה הוא לא היה מוכן לעשות: "בהפעלת שיקול דעת, אני אחיה עם זה. אני אפצע, אני יודע מה. יקרה מה שיקרה, אני לא יכול לירות. לא... זאת אומרת, לא ארה, כן, על מישו עם רוגטקה"⁵⁵.

51. למעשה, עדויות הצלפים הן הראיות העיקריות מהן ניתן להעריך אם הם היו בסכנת חיים ממשית על הגג, ואם אכן חשו כך. מעדויות הצלפים עולה דיווח בדבר סכנת חיים ממשית לה נחשפו על הגג. אמנם, הם חבשו קסדות⁵⁶, ולכן ראשם היה מוגן, אך פניהם היו חשופות. בשל הפקודה שניתנה להם לתצפת ולהיות "העיניים של התחנה", שהיתה יעד אפשרי להתנפלות ההמון, ועל מנת שיוכלו למלא את המשימה שהוטלה עליהם, היה על הצלפים להתבונן לעבר הרחוב בפנים חשופות. בנסיבות אלה, מסקנתנו היא, כי היתה סכנה ממשית לפגיעה בגופם ובחיהם, שכן פגיעת אבן או גולת ברזל בפניהם עלולה לסכנם ואף להרגם.

נראה כי העובדה שחלפה כשעה מרגע בקשת האישור ועד הירי בפועל, אינה מהווה אינדיקציה להעדר סכנה, שכן מדובר לכאורה בסכנה מתמשכת. גם העובדה שאחד הצלפים העיד, כי נמנע מלירות, אינה מלמדת בהכרח על העדרה של סכנת חיים ממשית, שכן הוא העיד שבשל זווית הראיה שלו, לו היה יורה היה פוגע בפלג גופו העליון של המתפרע. בנסיבות אלה היה מדובר בירי על מנת להרוג, ולכן העיד הצלף כי העדיף להימנע מירי ולהסתכן בפגיעה בגופו שלו. יתרה מכך, הצלף עצמו הצדיק ירי לכיוון הרגליים באותן נסיבות, על מנת למגר את הסכנה הנשקפת.

52. חומר הראיות מצביע אפוא על כך שכוח הצלפים, שהוא כוח מקצועי ומיומן, נדרש לבצע משימת תצפית ולהסתכן לשם כך. נראה, כי אין בעובדה שהלוחמים המתינו לאישור ירי לפי הפקודות עליהן אומנו, כדי להצביע על כך שמיקומם על הגג לא חשף אותם לסכנת חיים מתמשכת כתוצאה מידוי אבנים וחפצי מתכת לעברם.

53. ראייה נוספת לאותנטיות של תחושת הסכנה נעוצה בכך שהצלפים תבעו בשלב מסוים לקבל אישור לביצוע ירי, והודיעו שאם לא ינתן אישור, יעזבו את עמדתם. לפיכך, ניכר כי לכל הפחות מבחינת תחושתם הסובייקטיבית של הצלפים, הם חשו סכנה ממשית לחייהם, ואף מבחינה אובייקטיבית לא ניתן לשלול כי נשקפה להם לכאורה סכנת חיים כפועל יוצא

⁵⁴ המכונה נ.ל., עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁵⁵ המכונה ע.ש., עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁵⁶ המכונה ע.ש., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

מהמשימה שהוטלה עליהם, ולמצער לא ניתן יהיה לשלול טענה זו באמת המידה הנדרשת במשפט פלילי.

54. אשר לעדותו של סנ"צ מרמלשטיין, לפיה לו היה מתבקש ממנו אישור על ידי מפקד כוח הצלפים, הוא לא היה נותן אותו, משום שהוא לא התרשם, כי הכוחות היו בסכנת חיים ממשית, שהצדיקה ירי אש חיה על ידי צלפים, נראה כי מן הראוי לקרוא אותה במלואה. לטענת מרמלשטיין, הוא היה על הגג עליו מוקמו הצלפים מספר פעמים במהלך היום, שכן הוא הציב שוטרי יס"מ על הגג על מנת למנוע השתלטות של המתפרעים על הגג⁵⁷. מעדותו עולה כי **בזמן שהיה על הגג** הוא לא התרשם, כי היתה סכנת חיים ממשית לשוטרי היס"מ שהיו על הגג כתוצאה מידוי האבנים והגולות באמצעות הרוגטקות. זאת משום ששכבו על הגג והיו להם קסדות על הראש⁵⁸.

55. אלא שהצלפים קיבלו פקודה להיות על הגג על מנת לתצפת, ואף כשהודיעו שחיהם בסכנה, הפקודה לא שונתה⁵⁹ והצלפים נותרו על משמרתם לאורך זמן. אין מדובר במצב סטאטי, מה גם שעל מנת שיוכלו לבצע את הפקודה שקיבלו, לא יכלו הצלפים להישאר כל העת שכובים על הגג והם נדרשו לתצפת תוך חשיפת איברים חיוניים לסכנה. לפיכך, נראה כי עדותו של מרמלשטיין בנקודה זו, אינה שוללת קיומה של סכנה שנשקפה לצלפים ברגעים בהם מרמלשטיין לא נכח על הגג.

56. בהקשר זה נפנה להחלטה שנתן בית המשפט העליון בעת שדן בערר על שחרורו של אדם שלקח חלק בהתפרעות באותו יום, 3.10.00, בנצרת, במסגרתה ידה אבנים לעבר השוטרים. וכך כתב בית המשפט בהחלטתו:

"יידוי אבנים בשוטרים ובמכוניות חולפות הפך חלק מסדר יומנו הלאומי, וקשה שלא להתרשם כי עינינו כהתה לא מעט מראות את הסיכון שבמעשה. אולם אבן הפוגעת בראשו של אדם עלולה להורגו נפש או להפכו לנכה לכל חייו, וחלילה לנו כי נתעלם מסיכון זה."⁶⁰

בנסיבות האמורות לעיל, ולאור פסיקתו של בית המשפט העליון, לא ניתן לשלול ברמת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי את הטענה שנשקפה לצלפים על הגג סכנת חיים ממשית.

⁵⁷ סנ"צ מרמלשטיין, הודעתו בפני אוספי החומר מיום 7.8.01.

⁵⁸ סנ"צ מרמלשטיין, הודעתו בפני אוספי החומר מיום 7.8.01, וכן עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁵⁹ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁶⁰ בשי"פ 7171/00 מד"י נ' מוחמד מחמוד חאמד, פ"ד נד(4), 729.

התנאי השני לתחולת הסייגים לאחריות פלילית - מידתיות

57. התנאי השני להתקיימות הסייגים לאחריות פלילית הקבועות בחוק העונשין, הוא תנאי המידתיות: האם הפעלת הצלפים נעשתה במידה שלא עלתה על מה שסביר לעשות למניעת אותה פגיעה, כך שהנזק, העלול להיגרם, יהיה שקול כנגד הנזק, שאותו מבקשים למנוע.

58. בתת פרק זה עלינו לבחון האם ירי באש חיה על ידי צלפים הוא מידתי לסכנה שנשקפה מהמתפרעים שידו אבנים באמצעות רוגטקה. כפי שצוין לעיל, מסקנתנו היא, כי הסכנה שנשקפה לשני הצלפים שהיו על הגג היתה לפגיעה בחייהם. בנסיבות אלה, לא ניתן יהיה לשלול ברמת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי את הטענה כי שימוש בירי אש חיה של צלפים לעבר רגליהם של המסכנים הינו מידתי. כפי שכבר נכתב בעניין השימוש בירי הצלפים במסגרת אירועי אום אל פחם, המדובר בירי מקצועי ומדויק ביותר, שהפעלתו מיועדת לנטרל סכנה לחיי אדם, מבלי לסכן את חייו של הפוגע.

התנאי השלישי להתקיימות הסייגים לאחריות פלילית - אי קיום אמצעים אחרים

למיגור הסכנה

59. התנאי האחרון שנקבע במסגרת הסייגים לאחריות פלילית בחוק העונשין הוא שלא היתה דרך אחרת למנוע את אותה פגיעה. השאלה הנשאלת בענייננו היא האם היה מקום לתת הוראה לצלפים לרדת מהגג, או שהיה מקום לעשות שימוש בכדורי גומי, בגז או בכל דרך אחרת, כתחליף לירי אש חיה.

60. לגבי הורדת הצלפים מהגג, יצוין, כי הוועדה מתחה ביקורת על עצם מיקום הצלפים על הגג: "... הצלפים מוקמו על גג חשוף, בלא מיגון או מחסה. כתוצאה מכך, במקום שהצלפים יספקו הגנה לאחרים, משעה שנוכחותם נחשפה, הפכו הם עצמם והכוח שעמם, למטרה, וכך נוצרה הסיטואציה שגרמה לירי הצלפים. ג' הגדיר מצב זה כ"תקלה מבצעית". מצב זה אף נגד את המדיניות המוצהרת באשר לאותו יום, היא המדיניות של מניעת חיכוך. אף עניין זה נותר בלא הסבר ברור, לנוכח גרסתו של סגן ניצב מרמלשטיין, המתכחשת באופן גורף לפעילות הצלפים ביום 3.10.00."

לעניין זה מן הראוי להעיר מספר הערות.

61. כאמור לעיל, ג' העיד, כי הצלפים הם העיניים שלו, ולכן נוכחותם בגג חשובה ביותר לתצפית ומודיעין:

"...יש לנו נוהל של מיקום צלפים. הם נותנים לנו שליטה מבחינת מודיעין על מה שקורה ברחוב... מבחינתי, בלי צלפים אני כמו עיוור. ההגדרה של צלפים מבחינת התיפקוד היא של מתן פיתרון לירי בטווח ארוך בעיקר, והם מנוסים בנושא של דיווחים

ותצפית. הם מנוסים בזה יותר מן הלוחם הרגיל. הפונקציה של תצפית ומודיעין היא חלק מן הפונקציה של הצלפים ביחידה.⁶¹

וגם :

”ג’ : ... אנחנו לא נערכנו, לא נערכנו לזה שהולכים עכשיו לזרוק דווקא על הצלפים ברזלים. לא נערכנו לזה דווקא ספציפית, נערכנו לבדיוק למה שהכין אותנו מודיעינית. הכינו אותנו לזה שהולך להיות פה מישהו עם נשק שגם מתכוון כנראה לירות על התחנה שהוא יכול להיות גם בטווח לא דווקא בטווח של 50-60 מטר ואנחנו לזה נערכנו. זה שבדיעבד נוצר מצב אחרי זה אחר, מצב אחר...⁶²”.

וגם :

”עו”ד ברזני : היה מותר לצלפים לרדת מהגג באותו יום ?

ג’ : הצלפים עצמם לא. הצלפים בפירוש, עד שאני לא נותן הוראה לרדת מהגג, אלא אם כן שוב פעם, במקרה של סכנת חיים, שאני נותן להם הוראה לרדת, הם לא יורדים, כי הם מבחינתנו, אני אמרתי את זה גם פעם (לא ברור), הם מבחינתי, הם האנשים שמזהים, נותנים זיהוי, נותנים דיווח בדיוק מה קורה. ברגע שהם לא יתנו דיווח ולא יהיו, אז מבחינתי אין לי אף אחד שם.⁶³

על חשיבות עבודתם של התצפיתנים על הגג ניתן ללמוד גם מעדותו של נ.ל. :

”השופט תאודור אור : אנחנו יודעים מפי מפקד התחנה שהמדיניות הייתה, כרגע אני לא מבקר אותה לחיוב או לשלילה, המדיניות הייתה אנחנו לא יוצאים לרחוב ולכן לא יהיה... לא נבוא לעימות. ואם מחליטים את זה וזה עובד טוב אבל עולים לגג ובגג... על הגג רואים אתכם וזה אותו גירוי שניסו למנוע. האם לא היה ראוי לדעתך לנסות, אני לא יודע מה היה קורה אבל לנסות...

נ.ל. : אז לשאלה שלך האחרונה, אתה לא יודע מה בדיוק היה קורה, להזכירך... להזכירך שאנחנו קיבלנו עדויות שהכוח מתכוון לעלות על כוח המשטרה, כלומר על התחנה עצמה ולעשות בה מה שרוצים, לא יודע מה הם רוצים לעשות, לשרוף, לזרוק, לירות כי קיבלנו גם כן על סוג שהוא של אמל”ח שאמור לשמש נגדנו בירי עלינו. ואם היינו הולכים לאחור עוד חמישים, שמונים מטר למיטב ידיעתי, הם היו כבר נמצאים על התחנה עצמה. אנחנו היינו בית לתחנה עצמה. אז זה לא יכול להיות שאתה תתבצר בתוך התחנה שלך, בתוך המקום שמשמש תחנת משטרה ותיתן לכוח להגיע על אליך. אז לכן לקחנו מגמה קצת קדמית של חמישים, שישים, שמונים מטר (לא ברור) את הטווח לשמש כחיץ ראשוני לפני שמגיעים לתחנה. זה הנקודה האחרונה שיכולנו להיות בה לפני שנכנסים לתחנה.⁶⁴”

⁶¹ המכונה ג’, הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

⁶² המכונה ג’, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

⁶³ המכונה ג’, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁶⁴ המכונה נ.ל., עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

62. מעדויות אלה עולה כי הצבת הצלפים על הגג היתה מהלך מבצעי חיוני לאור העובדה שבאותו יום התבקשו כוחות הבטחון להגן על תחנת המשטרה מפני "כיבוש" בידי המתפרעים. בכל מקרה, אף אם לא כך הדבר, ניכר כי מדובר לכל היותר בטעות בשיקול דעת מבצעי, שנעשתה תוך כדי פיקוד על גזרה שארעו בה תקריות רבות, קשות וסימולטניות ועל כך, לפי פסיקת בית המשפט העליון, אין זה ראוי להטיל אחריות בפלילים מטעמים שפורטו.

63. כמו כן, לא נמצא בחומר הראיות בסיס להטלת אחריות פלילית על מפקד כוח אשר נמנע בעת פעילות מבצעית מלתת לשוטריו הוראה לסגת מעמדתם ולחדול מביצוע משימתם על מנת להתרחק מסכנה. בנושא זה הורחבה היריעה במסגרת חוות הדעת על אירועי אום אלפחם מיום 2.10.00, ומן הראוי לעיין בכל האמור שם.

64. לגבי השימוש באמצעים אחרים - בכל הנוגע לשימוש בגז, לא נמצאה התייחסות לאפשרות זו בראיות. עם זאת יצוין, כי גז הינו אמצעי יעיל לפיזור הפגנה, ואילו הצלפים ירו לעבר מתפרע שלא היה חלק מהפגנה, אלא הסתתר בתוך סמטה, ומידי פעם יצא החוצה וידה אבנים וגולות ברזל לעבר הצלפים על הגג. בנסיבות אלה, ספק אם השימוש בגז מהווה אמצעי יעיל למיגור הסכנה.

65. בכל הנוגע לשימוש בגומי, עדויות הצלפים בהקשר זה שונות: נ.ל. העיד כי כוחות היס"מ שהיו על הגג ירו כדורי גומי לעבר המתפרעים, בזמן שהמתינו לאישור לירות, אך לא הצליחו לפגוע במתפרעים⁶⁵; ואילו ע.ש. העיד כי כוחות יס"מ ירו כדורי גומי הרבה לאחר ש.נ.ל. ירה לעברם ירי אש חיה⁶⁶.

חומר הראיות אינו מספק תשובה ברורה לשאלה אם ניתן היה למגר את הסכנה הכרוכה במידי האבנים באמצעות כדורי גומי בנסיבות שהיו בנצרת באותו יום. כפי שצוין לעיל, שני המתפרעים לעברם ביקשו הצלפים אישור לירות, התחבאו בתוך סמטה, ומידי פעם היו יוצאים החוצה, משליכים אבן או גולה, וחוזרים מייד להתחבא בתוך הסמטה. בנסיבות אלה, אין לדעת אם די היה בירי של כדור גומי על ידי שוטר יס"מ כדי לנטרל את הסכנה. זאת ועוד: תוצאות ארועי אוקטובר מלמדות כי בנסיבות מעין אלה, ירי כדורי גומי עלול היה להיות מסוכן וקטלני יותר מירי אש חיה הנורית מקנה של צלף לכיוון רגלו של המתפרע וזאת משום שירי של כדורי הגומי מדויק פחות ופיזורו אינו מאפשר פגיעה מבוקרת באיבר בלתי חיוני. וכך, חלק מהמנוחים שנהרגו במהלך אירועי אוקטובר, מצאו את מותם עקב פגיעה של כדורי גומי.

66. יצוין כי סנ"צ מרמלשטיין עצמו, אשר העיד כי לא נתן את אישור הירי, וכי הוא עצמו לא סבר שהיתה סכנת חיים, הוסיף והעיד בתשובה לשאלה שנשאל כי:

⁶⁵ המכונה נ.ל., הודעתו בפני אוספי החומר מיום 23.1.01.

⁶⁶ המכונה ע.ש., עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

"אם הייתי חושב שישנה איזה סכנה כלשהי, הרי הייתי מפסיק את זה באמצעות ירידה לרחוב או ירידה לפחות של חלק מהכוח לרחוב"⁶⁷.

אלא שלא ניתן להתעלם מן העובדה שדברים אלה נאמרו בעת שנחקר מרמלשטיין על ידי הוועדה, בידעו כי הוא חשוד שנתן אישור בלתי חוקי לירי, כאשר עיקר טענתו היתה שהוא כלל לא נתן את אישור הירי. נוכח עדויות הצלפים בדבר הסכנה הממשית שנשקפה להם, ספק אם הפתרון שהציע סנ"צ מרמלשטיין חייב לנקוט בו. יש לזכור שנקיטה בפתרון זה היתה יוצרת עימות חזיתי של הכוחות עם המתפרעים, ואין לדעת מה היו תוצאות של עימות רחב היקף מעין זה ביחס לתוצאות ירי הצלפים הממוקד שבוצע.

בהקשר זה נזכיר כי סנ"צ מרמלשטיין עצמו סתר לכאורה דברים אלה באומרו, כי נתן הוראה ברורה שלא לרדת לרחוב פאולוס שכן "אנחנו נקלע לקטסטרופה אם נצטרך להיגרר לרחוב"⁶⁸.

67. **לסיכום נקודה זו, מסקנתנו היא, כי אין ראיות מספיקות כדי לשלול בהליך פלילי את הטענה שנשקפה סכנת חיים ממשית לצלפים על הגג. בנסיבות הענין, גם נראה כי אין ראיות מספיקות לשלול את הטענה כי השימוש בירי צלפים היה מידתי וכי לא ניתן היה למגר את הסכנה בדרכים אחרות. יתירה מזו, אף אם ניתן היה להוכיח כי כך הדבר, נראה כי הדברים עולים כדי טעות בשיקול דעת מבצעי – להבדיל מאחריות פלילית.**

האם סנ"צ מרמלשטיין ידע שלא היתה סכנה שהצדיקה ירי?

68. נראה כי אף אם יקבע שלא נשקפה סכנה ממשית לצלפים, הרי שעל מנת להוכיח את אשמת סנ"צ מרמלשטיין, יהיה צריך להוכיח כי סנ"צ מרמלשטיין ידע שלא נשקפת לצלפים סכנה ממשית, ובכל זאת נתן את הוראת הירי.

69. כאמור לעיל, מסקנתנו היא שאין ראיות מספיקות לכך שסנ"צ מרמלשטיין אישר את ירי הצלפים, ולפיכך, בוודאי שאין די ראיות לעניין טיב מודעותו לקיומה או העדרה של סכנת חיים כלפיהם. מכל מקום, חשוב לציין, כי לו היתה מתבקשת המסקנה שסנ"צ מרמלשטיין אכן אישר את ירי הצלפים, נראה כי לאור העדויות המצויות התיק החקירה, הוא לא ידע ולא יכול היה לדעת שלא נשקפת להם סכנת חיים ממשית, שמצדיקה את הירי.

ג' העיד כי אמר לסנ"צ מרמלשטיין שיש סכנת חיים ממשית לצלפים, ואף מסר, כי יוריד את הצלפים מהגג אם לא ינתן להם אישור לירות⁶⁹. עוד העיד ג', כי סנ"צ מרמלשטיין השיב לו **"אם יש סכנת חיים – רשאים"**. דהיינו, אישורו, לכאורה, של סנ"צ מרמלשטיין ניתן לפי

⁶⁷ סנ"צ מרמלשטיין, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

⁶⁸ סנ"צ מרמלשטיין, עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

⁶⁹ המכונה ג', עדותו בשלב השני בפני הוועדה.

הנחיות הפתיחה באש, בהתאם למידע שקיבל מג'. לשיטה זו, גם אם לא היתה סכנה ממשית לחיים בפועל, אין הדבר מעלה או מוריד לעניין מצב תודעתו של סנ"צ מרמלשטיין, ולכן אין בכך די על מנת להוות בסיס ראייתי להעמדתו לדין פלילי.

טענות הוועדה כלפי סנ"צ מרמלשטיין

70. הוועדה מתחה ביקורת על סנ"צ מרמלשטיין על כך שאישור הירי בנסיבות העניין נעשה שלא כהלכה:

"... עם זאת, אישור הירי בנסיבות העניין נעשה שלא כהלכה. סגן ניצב מרמלשטיין נתן את האישור לירי הצלפים בלא שאיש קשר מטעמו היה במקום הרלוונטי, בלא שהוא עצמו ראה את הסיטואציה לגביה בוצע ירי הצלפים, ותוך הסתפקות בדיווח של ג', אף הוא מכלי שני בלבד, כי נשקפת סכנת חיים לכוח. הדבר אף נעשה ללא בירור של העובדות הרלוונטיות, וזה מצביע, לדעת הוועדה, על ליקוי בסיסי בתהליך אישור הירי. למעשה, אין מדובר באישור של ממש, שכן תהליך האישור היה כזה, שבפני הדרג המאשר לא היו פרושים נתונים שאפשרו לו לבקר את ביצוע הירי ולהפעיל עליו פיקוח אמיתי. מצב דברים זה, באשר לביצועו של ירי באש חיה, אינו תקין, מה גם שנסיבות המקרה מלמדות, כי לא היה בפועל מצב של סכנת חיים ממשית, אשר הצדיק שימוש באש חיה.

הנחייתו של סגן ניצב מרמלשטיין שהוא יהיה הנותן אישור לירי, מעידה כי מעיקרו של דבר, מדובר בירי שלא במצב של סכנת חיים מוחשית ומיידית. אכן, אין חולק שלא דרוש אישור לירי במצב של סכנת חיים כאמור. יוצא מכך, כי הירי שאושר במצב זה נעשה בניגוד להנחיות המחייבות, וממילא בניגוד לדין..."

71. נראה כי אף אם סנ"צ מרמלשטיין טעה בכך שאישר ירי חי רק על סמך דיווח, וללא שראה את המצב בעיניו, אין בצעד זה כשלעצמו (ובהנחה שלא היה לו יסוד לפקפק בדיווח) משום ביצוע עבירה פלילית. כפי שצוין בחוות דעת נוספות בהקשר להפעלת אמצעי הצלפים, נראה כי הנוהל המבצעי הנוגע להפעלתם איננו מחייב את המפקד הבכיר בגזרה לעמוד עם הצלפים בעמדה ולראות במו עיניו את הסכנה. תפקידו של המפקד הבכיר בגזרה, מטבע הדברים, הוא לנהל את האירוע כולו, ולשם כך הוא רשאי להסתמך על דיווחים שהוא מקבל מפקודיו שהם אנשי מקצוע ולשהות במקום בו הוא יכול לנהל את הגזרה כולה באורח אופטימלי.

יתרה מכך, את האינפורמציה קיבל לכאורה סנ"צ מרמלשטיין ממפקד הימ"מ במקום, כאשר לא ניתנה כל סיבה מדוע לא ניתן לסמוך על מפקד כוח משנה מסוג זה. כמו כן, מעדות ג' עולה, כי הוא אכן תיאר לסנ"צ מרמלשטיין את הסכנה; בנוסף, מהראיות עולה, כי האישור נדרש לשם פיקוח. פיקוח מסוים – גם אם מוגבל – מתקיים בעצם הדרישה לבקשת אישור קודם לפתיחה באש. יצוין כי תיאור הסכנה באוזני הגורם המוסמך לאשר את הירי מספיק לכאורה על מנת ליצור את אפקט הפיקוח, ואין מקום (והדבר אף עלול לחבל בתפקידו של המפקד העליון בשטח) לדרוש מהגורם המאשר לאתר כל מטרה ומטרה, בטרם מתן אישור.

72. עוד נבקש להזכיר, כי גם ניצב אליק רון, אשר היה אחראי להפעלת צלפים באום אלפחם ביום 2.10.00, לא ראה את המטרה לגביה התבקש הירי. יודגש כי ניצב רון כלל לא הוזהר ע"י הוועדה בהקשר ספציפי זה, ועובדה זו משליכה גם על ענייננו.

לאור כל האמור, נראה כי לא ניתן לקבוע כי אופן האישור, בנסיבות דנן, מקים אחריות פלילית לירי.

הוכחת הקשר הסיבתי בין ירי הצלף לפגיעה ברוקא פאהום

73. יצוין כי סנ"צ מרמלשטיין לא הוזהר על ידי הוועדה בכל הנוגע לאחריותו לפגיעה באדם כלשהו כפועל יוצא מירי הצלפים. עם זאת, כיוון שהחשדות נבדקו באספקלריה של המשפט הפלילי, ישנה כמובן נפקות לשאלה האם כפועל יוצא מהפעלת הצלפים נפגע אדם.

74. רוקא פאהום הגיע באותו יום לבית חולים בנצרת כשהוא פגוע מירי ברגלו. כאמור לעיל, מעדותו של פאהום עולה שהוא נפגע בהיותו במקום המרוחק כ-125 מטר מן הגג עליו ניצבו הצלפים. לטענתו, הוא נפגע בעת שעבר במקום במקרה והיה בדרכו למוסך, בו התכוון לתקן את רכבו של דודו⁷⁰. הצלף שירה העיד כאמור, כי הוא ירה באדם שהיה במרחק של כ-50 מ' ממנו, מכיוון שהלה סיכן אותו. המחלקה לחקירות שוטרים זימנה את רוקא פאהום לחקירה, שכן רצתה לנסות ולברר את נסיבות פגיעתו, נוכח אי ההתאמה בין גרסתו לגרסת הצלף. אלא שרוקא פאהום סרב לשתף עמם פעולה ולא הגיע לחקירה. לא נמצא בחומר החקירה תיעוד לפגיעה באדם אחר, שעשוי היה להתאים לפגיעה מירי הצלפים.

75. זאת ועוד: מהראיות עולה, כי באותו יום כוחות יס"מ ירו מהגג כדורי גומי. בחומר הראיות אין אינדיקציה ברורה אם פאהום נפגע מירי כדור גומי או מאש חיה.

76. בנסיבות אלה, מסקנתנו היא כי אין ראיות מספיקות ברמה הנדרשת במשפט פלילי להוכחת הקשר הסיבתי בין פציעתו של פאהום לבין הירי של הצלף.

התייחסות לטענות שהועלו בדו"ח של עדאלה

77. להלן התייחסות לטענות ספציפיות שהועלו על-ידי עדאלה בדו"ח מטעמם. יצוין, כי טענות עדאלה באשר לירי הצלפים הובאו בשני פרקים שונים בדו"ח. ההתייחסות להלן תהיה לכל הטענות הנוגעות לשימוש בירי צלפים בנצרת ביום 3.10.00. עוד יצוין, כי חלק ניכר מהטענות הללו קיבל התייחסות בגופה של חוות הדעת ועל כן ההתייחסות תיעשה על דרך של הפנייה.

⁷⁰ רוקא פאהום, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

78. הטענות נוגעות למספר עניינים שונים: אי קיומה של סכנה ממשית שהצדיקה ירי, מידתיות השימוש בצלפים והאפשרות לעשות שימוש באמצעים אחרים. להלן תובאנה הטענות בציטוט מתוך הדו"ח, ולאחר מכן תידונה הטענות לפי הנושאים הללו:

79. טענת עדאלה כי סנ"צ מרמלשטיין היה זה שנתן את האישור לירות

"...גרסה זו, שלפיה מרמלשטיין לא נתן אישור ירי לצלפים בנצרת ביום 3.10.00 ולא ידע עליו, לא התקבלה על ידי ועדת אור..."⁷¹.

ר' התייחסות מפורטת לשאלת דיות הראיות בנוגע לזהות הגורם שאשר את הירי בחלק הרלבנטי בחוות הדעת.

80. טענות בדבר אי קיומה של סכנה ממשית

הזמן שחלף עד שהתקבל אישור ירי

"...העדרה של סכנה ממשית ומיידיית לצלף נ.ל. עולה בברור גם מהודעתו בפני מח"ש מיום 13.1.2005. לפי נ.ל. עברו לא פחות מ-20 דקות מעת שדיווח למפקדו ג' על הסכנה הממשית והמיידיית לכאורה שהוא ניצב בפניה, ועד שקיבל ממנו אישור (שמקורו במרמלשטיין). כל אותה העת לא נקט נ.ל. שום פעולה כדי למנוע את הסכנה הממשית והמיידיית הנטענת על ידו...יתרה מכך, נ.ל. מציין באותה הודעה כי חיכה לא פחות מחצי שעה לאחר קבלת האישור, כדי לבצע את הירי, שאמור היה למנוע את התרחשותה של אותה סכנה ממשית ומיידיית..."

כאמור לעיל, הצוות הגיע למסקנה, כי העובדה שחלפה כשעה מרגע בקשת האישור ועד הירי בפועל, אינה מהווה אינדיקציה להעדר סכנה, שכן מדובר בסכנה מתמשכת, ובצורך מבצעי שמקורו בפקודה, אשר חייב את הצלפים להישאר בעמדתם ולתצפת בפנים חשופות לעבר הרחוב⁷².

המתפרע שנורה היה במצב סטאטי

"...נ.ל. מוסיף, כי הוא ירה לעבר מי שלטענתו היווה בעבורו סכנה ממשית ומיידיית, כאשר אותו אזרח "היה במצב סטטי". נקל להבחין, אם כן, כי גם מכוח עובדה זו לא יתכן כי נשקפה לנ.ל. סכנה ממשית ומיידיית. חמור מכך, דבריו המפורשים של נ.ל. סותרים בצורה ישירה ובוטה את קביעת מח"ש, כי הירי של נ.ל. בוצע "אך ורק כאשר הבחין במיידה כדורי הברזל כשהוא אוחז בקלע דוד ומתכוון לעשות בו שימוש..."

קריאה מלאה של המשפט הרלוונטי בהודעתו של נ.ל. במח"ש, מובילה למסקנה שונה מהטענה המפורטת לעיל:

⁷¹ ר' בהקשר זה גם ס' 96 ו-98 לדו"ח.
⁷² ר' התייחסות לסוגיה זו לעיל.

"וגם לאחר שג' נתן לי את האישור, לא יריתי מייד, אלא רק כשראיתי שאדם היה עם רוגטקה וידה לעברנו חפצים, ועשה זאת עשרות פעמים, וחיכיתי לרגע שהירי שלי לא יסכן אנשים אחרים, שנמצאים בהמשך הרוחב, וכאשר הוא היה במצב סטטי ומאחוריו קיר כיוונתי דרך כוונת הרובה לעבר הרגל שלו, מהברך ומטה ויריתי."
(ההדגשות אינן במקור)

דהיינו, נ.ל. ירה לעבר מתפרע שידה חפצים באמצעות קלע דוד כפעולה מתמשכת. נ.ל. המתין לרגע שיהיה קיר מאחורי המתפרע ושהוא לא יהיה בתנועה לעבר אנשים אחרים, על מנת להימנע מלסכן אחרים. בנסיבות אלה, ברי כי עדותו של נ.ל. מלמדת, כי הוא ירה לעבר אדם שסיכן אותו.

המרחק בין המתפרע שנורה לבין הצלף
"... ויודגש, נ.ל. היה בעמדה על גג בניין שגובהו שתי קומות לפחות. לדבריו, הבחור שהוא פגע בו היה במרחק של לא פחות מ-80 מטר ממנו..."

ראשית יצוין, כי בעדויותיו בפני הוועדה, אשר נלקחו באופן יחסי סמוך לאירועים, חזר וציין נ.ל. כי המרחק בינו לבין המתפרע בו ירה היה כ-50 מ'. את המרחק 80 מ' מציין נ.ל. לראשונה בהודעתו במח"ש, שנלקחה כארבע שנים לאחר האירועים. יתרה מכך, העובדה שהמתפרע היה במרחק של כ-50 מ' או 80 מ', מהצלף אינה מאיינת את המסוכנות שלו שכן על יסוד חומר הראיות שנאסף, ברי כי ידוי גולות ברזל באמצעות קלע דוד אף ממרחק כזה מהווה סכנת חיים⁷³.

לא היו גולות ואבנים על הגג
"... בנוסף, ובניגוד לטענתו של נ.ל. במח"ש, שלפיה מעמדו העליונה על הגג הוא היה מטרה לזריקת אבנים וגולות, שהעמידה אותו בסכנת חיים ממשית ומיידית, מציין מפקדו של נ.ל. בהודעתו בפני מח"ש מיום 16.1.2005, כי אותו גג היה נקי מאבנים וגולות..."

קריאה מלאה של הודעתו של ג' במח"ש מלמדת, כי השלב אליו התייחס, כשאמר שהגג היה נקי מאבנים וגולות, היה השלב בו עלה עם הצלפים לגג על מנת להציבם שם. ברי כי בשלב זה לא נמצאו אבנים וגולות על הגג, משום שמהלך ידוי האבנים החל בשלב מאוחר יותר. יתרה מכך, ג' מעולם לא אמר בהודעתו, כי היה על הגג לאחר שהצלפים ירו, או במהלך הזמן בו היו הצלפים בסכנת חיים, ולכן ברי כי עדותו אינה מתייחסת לשלב זה. לעומת זאת, הצלפים עצמם מתארים בעדותם בהרחבה כיצד הגג היה זרוע בפיסות מתכת ואבנים שהושלכו לעברם⁷⁴.

⁷³ ר' חוות הדעת בעניין ירי של צלפים באום אלפחם.
⁷⁴ המכונה נ.ל, עדותו בשלב הראשון בפני הוועדה.

81. האם הירי היה מידתי?

"... מח"ש טועה באופן חמור כאשר היא בוחנת אם הירי שביצע הצלף נ.ל. היה מידתי. לשיטת מח"ש, הואיל והירי לא בוצע על מנת להרוג, ניתן ללמוד כי הירי היה ראוי ומידתי. אלא שמח"ש מתעלמת מהעובדה הבסיסית, כי לא התקיימה כל סכנה ממשית ומיידית, דברים העולים מהראיות שמח"ש עצמה אספה, ולכן היה אסור לירות בכלל..."

הדרישה לקיומה של סכנה ממשית והדרישה לקיומה של מידתיות, הינן שתי דרישות נפרדות לחלוטין. דהיינו, אף אם נקבע כי היתה קיימת סכנה ממשית אשר הצדיקה את שימוש בירי הצלפים, יש לבחון האם השימוש בירי היה מידתי ביחס לסכנה שנשקפה. באשר לשאלת קיומה של מידתיות בשימוש בירי צלפים בנצרת ביום 3.10.00, ר' האמור בהרחבה בגוף חוות הדעת, בחלק העוסק בשאלה זו.

82. אפשרות השימוש באמצעים אחרים

"... יוצא איפוא, כי בפני מח"ש לא היתה שום תשתית עובדתית אשר לאורה היא יכולה לקבוע, כי ירי הגומי והגז "לא הועיל למניעת המשך ידווי האבנים וגולות הברזל לעבר הגג"..."⁷⁵.

ר' התייחסות מפורטת לסוגיה זו בחלק הרלבנטי לחוות הדעת.

83. לא נמצאה, איפוא, תשתית ראייתית מספקת על פי אמות המידה במשפט פלילי, התומכת בטענות עדאלה.

⁷⁵ בהקשר זה ר' אף ס' 101-102 לדו"ח.

סיכום

84. ביום 1.10.2000 התפתחו אירועים אלימים בין המשטרה לבין מפירי סדר בכל אזור הצפון. אירועים קשים במיוחד התרחשו בנצרת, שם נהרג אחד המפגינים, ושוטר נפצע לאחר שנורה מאש חיה על ידי המתפרעים.

ביום 2.10.00 עשה הממ"ר, ולדמן, שימוש בצלפים נגד מתפרעים שידו אבנים באמצעות רוגטקות לעבר כוחות המשטרה שהיו במקום.

בשל קשיי התמודדות של מפקד תחנת נצרת עם האירועים בימים אלה, החליט מפקד מרחב העמקים למנות את מפקד תחנת עפולה, סני"צ שמואל מרמלשטיין, שהינו בעל ניסיון רב, לרבות כמפקד תחנת נצרת, למפקד גזרת נצרת ביום 3.10.00. סני"צ מרמלשטיין לא נכח באירועים שהיו בימים הקודמים בנצרת, אלא פיקד על מקומות אחרים בצפון בהם התרחשו מהומות. במסגרת הפקת הלקחים מאירועי הימים הקודמים, החליט סני"צ מרמלשטיין להנהיג מדיניות של הימנעות מחיכוך עם האזרחים, ולהציב כוחות רק במעגלים רחוקים.

באותו יום, בשל הלוויה של מפגין שנהרג, ואשר תוכננה לשעות הצהריים, וכן בשל חשש להסלמת האלימות נגד שוטרים, וחשש לניסיון השתלטות על תחנת המשטרה, ובשל מידע מודיעיני על כוונה לירות ירי אש חיה לעבר שוטרים, תוגברו הכוחות בנצרת בשני צוותים של הימ"מ, אשר כללו גם צלפים. בשלב מסוים מוקמו הצלפים על גג בניין סמוך למבנה המשטרה, על מנת לתצפת על הקורה מסביב לתחנה ולדווח למפקדם שהיה בתחנה. עמדת הצלפים שימשה כחיץ אחרון בין המתפרעים לתחנת המשטרה ושמשה "עיניים" למפקד הכוח.

לאחר ההלוויה בשעות הצהריים החלה התפרעות במהלכה הושלכו אבנים, מוטות ברזל וגולות ברזל לעבר כוחות המשטרה, ואף לעבר הצלפים באמצעות רוגטקות. הצלפים, שחששו כי יפגעו מהנשק הקר שיודה לעברם בעוצמה רבה, ביקשו אישור לירות בשני מתפרעים ברגליים, ולאחר כחצי שעה ניתן אישור כאמור. יודגש כי איש לא נהרג באותו יום כתוצאה מהפעלת הצלפים.

85. הוועדה אינה מותחת ביקורת על עצם הצבת צלפים חמושים בתחמושת חיה סמוך לבניין המשטרה בנצרת באותו יום. אף אנו סבורים, כי ההחלטה להציב את הצלפים על הגג היתה נכונה בנסיבות העניין, ובוודאי שאינה מהווה עניין שראוי לבחון אותו באספקלרית המשפט הפלילי. בנסיבות אלה, ובהתחשב בכך שהנוכחים על הגג הותקפו באמצעות כדוריות מתכת ואבנים שנורו מרוגטקות, לאחר שקיבלו פקודה להישאר על הגג ולמלא תפקידם כתצפיתנים, הגענו למסקנה, כי מתן הוראה על ירי אש חיה לכיוון הרגליים של אותו מתפרע ששב ויידה בשיטתיות עצמים באמצעות רוגטקה אינו יכול לבסס אחריות בפלילים:

א. מהראיות עולה, שלא ניתן לקבוע ברמה הנדרשת במשפט פלילי שלא נשקפה לצלפים סכנת חיים בעת ששהו על הגג, בין אם הצבתם במקום זה היתה מוטעית ובין אם לאו.

ב. אשר לקביעת הוועדה, כי המתנה של למעלה מחצי שעה לאישור ירי מלמדת שלא היתה סכנת חיים ממשית, הרי שמהראיות עולה, כי מדובר בסכנה מתמשכת, כפי שהעידו העדים, ולפיכך ההמתנה כשלעצמה אינה מלמדת, ברמה הנדרשת במשפט פלילי, על כך שלא נשקפה סכנת חיים בעת ביצוע הירי.

ג. אף העובדה שאחד הצלפים החליט שלא לירות אינה מלמדת על העדר סכנת חיים, שכן הצלף הסביר כי המקום היחיד אליו יכול היה לכוון היה פלג גופם העליון של המתפרעים, ולכן החליט להימנע מירי. יתרה מכך, אותו צלף עצמו הצדיק ירי לכיוון הרגליים לשם נטרול הסכנה, באותן נסיבות.

ד. אף אם לא היתה הצדקה לירי, לא ניתן לקבוע שסנ"צ מרמלשטיין, שהינו היחיד שהוחשד על ידי הוועדה, פעל שלא כדין בעצם מתן האישור, שכן כל שהוא אמר, על פי עדותו של ג' זה היה: "אם יש סכנת חיים – רשאים".

ה. בחינה מעמיקה של הראיות מלמדת שלא ניתן לדעת במידה הנדרשת בפלילים מי נתן את האישור, ואם בכלל ניתן אישור ע"י גורם פיקודי בכיר. עדותו של סנ"צ מרמלשטיין, אשר מכחיש כי נתן את האישור, מחוזקת בעדותו של רן לוי, שהיה עימו כל היום. מול עדות זו, עומדת עדותו היחידה של ג', אשר אף היא אינה מצביעה באופן ישיר על אשמתו של סנ"צ מרמלשטיין; ולכל אלה יש להוסיף את עדותו של דני הקר, אשר טוען ששמע כי סנ"צ מרמלשטיין התבקש על ידי הימ"מ או היס"מ לתת אישור לירי, אך הוא לא נתן אותו. בנסיבות אלה, מסקנתנו היא כי לא ניתן יהיה להוכיח ברמה הנדרשת במשפט פלילי, כי סנ"צ מרמלשטיין היה זה שנתן אישור לצלפים לירות.

ו. בנוסף, אין ראיות המלמדות ברמה הנדרשת במשפט פלילי, כי רוקא פאהום נפגע כתוצאה מהירי של הצלפים. מהראיות עולה, כי באותו יום כוחות יס"מ ירו מהגג כדורי גומי. אין לדעת מחומר הראיות אם פאהום נפגע מירי כדור גומי או מירי אש חיה. יתרה מכך, פאהום בעדותו ממקם עצמו כ-125 מ' מהבניין עליו היו ממוקמים הצלפים, ואילו הצלף טוען כי האיש בו ירה עמד במרחק של כ-50 מ' ממנו. בנסיבות אלה, לא ניתן יהיה להוכיח ברמה הנדרשת במשפט פלילי את הקשר הסיבתי בין פציעתו של פאהום לבין הירי של הצלף.

ז. בגין כל הטעמים הללו, המלצתנו היא להותיר את החלטת מח"ש בנוגע לגניזת התיק על כנה.